

Oliqarx övladlarının adı keçən qalmaqal

Hürriyyət

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

№45 (3288) 5 Dekabr / 2023-cü il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR



**İsrail
HəMAS
liderlərinin
"ovuna" çıxır**

Orta Asiya uğrunda savaşın yeni mərhələsi

Afrikadan əli üzülməkdə olan Fransa da Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya doğru irəliləməyə çalışır



**ADP-nin fəvqəladə
qurultayı keçirildi**

4

GÜNÜN NƏBZİ

MEDIA

**Qərb
Ermənistanı
növbəti savaşa
sürükləyir**



Məhəmməd Əsədullazadə:
"Ermənistanın təklifləri sülhdən
yayınmağa hesablanıb"

8-9

Siyasət

**İrəvan Qərb-İran
məngənəsində qalıb**

Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi
ABŞ-dan hansı tapşırıqla qayıdacaq?

5

Ölkə

**"6 hərbiçimiz ermənilərlə
qeyri-bərabər döyüşdə şəhid oldular"**

Ərşad Qaraşov Ağdaban döyüşündə
həlak olan hərbiçilərimizlə bağlı ölkə
rəhbərliyinə müraciət etdi

10

Xəbər

**Həbsxana rəisinin məhkəməsində
şok faktlar açıqlandı**

"Pulu Seymur Talıbovun sürücüsü Həsən
Əhmədova və keçmiş ədliyyə naziri
Daşqın Rəhimova vermişəm"

2

ŞƏHİD

**Qeyrat qalasının
sağalmaz yarası**

Şəhid Tağı Abdullazadənin
döyüş yolu...

10

Aktual

**İranın
tiryək bazarı**

Molla rejiminin narkotik
siyasətinin pərdəarxası



6

Siyasət

**"İsrail hücumları
dayandırmasa..."**

İran region böyük müharibə
ilə hədələyir



5

**44 günlük savaşda 3 dəfə ağır
yaralandı, əlillik dərəcəsi verilmir**

Sağ ayağında güllə yarası, sol ayağında isə minamyot
qəlpəsi var, həkimlər "şəxsiyyət dəyişkənliyi" diaqnozu
qoyub, nazirlik bütün sənədləri "yararsız" sayır

Bakı şəhər sakini Mansurov Rauf Dayasxan oğlu tərəfindən
"Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub.
44 günlük Vətən Müharibəsinin iştirakçısı "şəxsiyyət
dəyişkənliyi" və s. xəstəlikləri olmasına baxmayaraq,
ona əliliyin verilməməsindən narazıdır: "Mən,
Mansurov Rauf Dayasxan oğlu, yazaraq bildirirəm ki,
artıq bu saxtakar qurumların əlindən təngə gəlmişəm..."

7

Şikayət

Şikayət

**6 azyaşlı uşağını tək böyüdən
ata nazirlikdən narazıdır**

Şirəli Ağazadə: "Evə gəlib baxış keçirdilər, amma
deyirlər ki, ev yiyəsi içəri girməyə icazə vermədi"

Bakı şəhər sakini Şirəli Ağazadə Orxan oğlu tərəfindən
"Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub.
6 azyaşlı uşağını tək böyütdüyünü deyən şikayətçi
Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən narazıdır:
"Mən, Şirəli Ağazadə Orxan oğlu, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki,
problemimi işıqlandırasınız. 6 azyaşlı uşaq atasıyam, uşaqlarımı
tək böyüdüürəm. 3 ildən çoxdur ki, çoxuşaqlı ailələrə verilən sosial müavinət
mənə şamil edilmir..."

7

Birinci ledi, istifadədə olan polkovnik-leytenant...

Çexiyanın prezidentinin həyat yoldaşı haqda maraqlı faktlar



O, ərindən daha yaxşı atəş açır, ocaq yandırmağı bilir, klassik paltarları sevir. Çexiyanın prezidentinin həyat yoldaşı, istifadədə olan polkovnik-leytenant Eva Pavlova birinci xanımın vəzifələrini sələfi İvana Zemanovadan daha enerjili yerinə yetirmək niyyətindədir.

Lent.az xarici mediaya istinadən bildirir ki, Eva Pavlova artıq uşaqları tək böyüdən qadınlara kömək etmək istədiyini açıqlayıb, çünki özü belə bir rolda özünü tapıb.

Eva Pavlova deyir: "Biz bir yerdə ofisdə oturmaq üçün deyil, ilk növbədə ölkəmizi müdafiə etməyə hazır olmaq üçün əsgər olduq".

O, hələ də əlində silahla ölkəni müdafiə edə bilər. İstəfada olan polkovnik-leytenant kimi o, təqaüd yaşına çatmadan əvvəl istənilən vaxt Çexiya ordusu sıralarına çağırılı bilər.

2023-cü il martın 9-da general Petr Pavel Çexiyanın prezidenti kimi fəaliyyətə başlayıb. Ölkə rəhbəri kimi onun yanında həyat yoldaşı da var.

Çexiyada "birinci xanım" kimi rəsmi vəzifə yoxdur. Yəni, dövlət başçısının həyat yoldaşının nə etməli olduğu heç yerdə yazılmayıb. Prezidentin həyat yoldaşının xarici səfərlərdə ərinə müşayiət edəcəyi, rəsmi tədbirlərə qatılacağı və digər mərasim vəzifələrini yerinə yetirəcəyi anlaşılandır. Birinci xanımın ənənəvi məşğuliyyəti, təbii

ki, xeyriyyəçilik olaraq qalır.

Eva Pavlova öz vəzifələrini fəal şəkildə yerinə yetirmək niyyətindədir.

"Mən başa düşürəm ki, bu, birinci xanımın rolunu və bununla da qadınların və ailənin mövqeyini gücləndirmək üçün unikal imkandır", - Eva Pavlova deyib.

Praqa qalasının yeni sahibəsi kimdir?

Eva Zelena 1964-cü il noyabrın 5-də Şumperkdə anadan olub. Bu, 25000-dən az əhalisi olan Moraviyada kiçik bir qədim şəhərdir. Eva gimnaziya idman atıcılığı ilə fəal məşğul olub. Buraxılış imtahanlarından sonra o, Slovakiyanın Koşitse şəhərindəki qadın hərbi məktəbinə daxil olub, sonra Bratislavadakı Klement Qotvald adına Hərbi-Siyasi Akademiyanı bitirib.

1989-cu ilə qədər gənc əsgər, gələcək əri kimi, Çexoslovakiya Kommunist Partiyasının üzvü olub - bu qərarı sonradan səhv adlandırılıb.

Eva Peter Pavellə hələ 1985-ci ildə, hər ikisi Prosteyov şəhərindəki hərbi bazada xidmət edəndə və eyni yataqxanada yaşayarkən tanış olub. Eva cəsur hərbcini artıq bəyənəndə - 2013-cü ildə "MF Dnes" qəzetinə verdiyi müsahibədə Peterin hələ boz deyil, qara bığının onu heyran etdiyini söyləyib. Amma o vaxt hər ikisi evli olub və heç bir münasibət yaranmayıb. Yalnız bir neçə il sonra, hər ikisi artıq boşandıqda, qarşılıqlı rəğbət romantikaya çevrilib.

Prezidentin həyat yoldaşının birinci evliliyindən bir qızı var, onun da anası kimi adı Evadır - 1992-ci ildə anadan olub. Peter Pavelin ilk evliliyindən iki oğlu var: 33 yaşlı Yan və 30 yaşlı Peter.

Cütlük 2004-cü ildə evlənib, münasibətlərini Moraviyanın Olomouts şəhərinin meriyasında qeyd ediblər. Həyat yoldaşlarının birlikdə uşaqları yoxdur, lakin onların artıq dörd nəvəsi var.

1989-cu ilin "məxməri inqilabı"ndan

sonra Eva Pavlova Baş Qərargahda çalışıb və burada Çexiyada işləyən xarici ölkələrin hərbi nümayəndələri ilə əlaqəyə cavabdeh olub.

Təqaüdə çıxdıqdan sonra Eva Pavlova ərinə xaricdə işlədiyi müddətdə, o cümlədən 2015-2018-ci illərdə general Pavel Brüsseldə NATO Hərbi Komitəsinə rəhbərlik etdiyi müddətdə müşayiət edib.

Birinci xanım rolunda Eva Pavlova sosial problemləri, o cümlədən qocalara qulluq, qadınlara qarşı ayrı-seçkiliklə mübarizə, boşanmaların qarşısının alınması kimi ailə problemlərini həll etmək niyyətindədir.

"Bizdə nə qədər boşanma olması məni təəccübləndirib. Düşünürəm ki, ibtidai məktəbdə profilaktik tədbirlər görülməlidir. Bu, ailədə



dialogun qurulmasıdır, uşaqları sonradan boşanmalarına yol verməmək üçün addım-addım işlər görülməlidir".

Məhz boşanma məsələləri ilə həm də müəllimlik ixtisası olan Eva Pavlova əri Çexiya prezidentliyinə namizədliyini elan edəndə qədər işlədiyi "Manofi" mərkəzində məşğul olub.

Xanım Pavlovanın kommunal siyasətdə də təcrübəsi var: 2022-ci ildən o, ölkənin şimalında, cütlüyün evi olan Çernouçek qəsəbəsinin şurasının müstəqil üzvüdür.

Boş vaxtlarında Eva Pavlova xizək sürmək və fotoqrafiya ilə məşğul olur.

Media qeyd edir ki, yeni prezidentin xanımı geyimdə təmkinli klassik üsluba, yumşaq açıq rənglərə üstünlük verir. Xanım Pavlova çex dizayneri Ştepanka Pivsovanın xidmətlərindən istifadə edir.

Əlavə etmək qalır ki, yeni sahibə Praqa qalasında sıfırdan başlamalı olacaq, çünki üç il əvvəl hər hansı bir fəaliyyətin aparılmaması səbəbindən keçmiş prezident Vatslav Havelin lərin həyat yoldaşı ilə başlayan birinci xanımın Katibliyi ləğv edilib.

Əyləncə səhifəsi

Dünyanın ilk kiberseks fahişəxanası...

Seks və porno sənayesi tez-tez yeni texnologiyaları ilk qəbul edənlərdir. Buna misal olaraq müştərilərin seks kuklaları icarəyə götürə və VR pornosuna qərq ola biləcəyi "dünyanın ilk" kiberseks fahişəxanası adlandırılan "Cybrothel"dir.



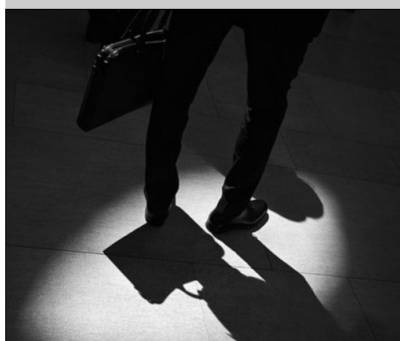
Lent.az xarici mediaya istinadən bildirir ki, müştərilərin virtual realıqda "qadın nöqtəyi-nəzərindən pornoya" baxarkən falloimitator (cinsi oyuncaqlarla əlaqəli və forması, rəngi və ölçüsü ilə dik kişi cinsiyyət üzvünü təqlid edən məhsul-red.) və vibratorlardan istifadə edə biləcəyi "qadınlar üçün xidmət" də var.

Məlumatla görə, "Cybrothel" Yaponiyada illərdir mövcud olan kukla fahişəxanalarından ilhamlanıb. Bənzər bir seks robotu kateqoriyasına maraq artmaqdadır; clips4Sale yetkinlər üçün video saytına görə, bu niş üçün video satışları 2018-ci ildən bəri 48,1 faiz artıb və bu kateqoriyanın yalnız bu il təxminən 10 faiz artacağını proqnozlaşdırır. Hazırda "Clips4Sale"də 12.000-dən çox robot videosu var.

Ancaq yeni texnologiyaya maraq bu kontekstdə həqiqi kuklaların istifadəsi ilə bağlı potensial narahatlıq da ortaya çıxıb. "Cybrothel" konsepsiyası ilə əlaqəli bir neçə etik, sosial və psixoloji problem var ki, bu da onun potensial mənfi təsiri ilə bağlı suallar doğurur, - qadınlara və texnologiyalara həsr olunan "Modems" portalı yazır. Bunun mümkün nəticələri olaraq, modemlər qadınların obyektivləşdirilməsini və yaxınlıq və cinsiyyətin əmtəəyə çevrilməsini açıqlayıb.

Bununla belə, "Clips4Sale" sözcüsü Eyveri Martin deyib ki, bir çox insanlar üçün robot və ya kukla ilə seks onların öz fantaziyasıdır və "real seks" in əvəzi deyil.

Bahalı maşına görə deputat mandatından məhrum edildi



Çelyabinsk vilayətində Naqaybak rayonunun Ostrolenskoye kəndindən olan deputat bahalı avtomobilə görə səlahiyyətlərindən məhrum edilib.

Hurriyyet.az xarici mediaya istinadla bildirir ki, bu barədə vilayət prokurorluğunun saytında məlumat verilib.

Prokurorluqdan bildirildiyi kimi, 2022-ci ildə deputat dəyəri ailəsinin əvvəlki üç ildəki gəlirindən çox olan avtomobil alıb. Eyni zamanda, siyasətinin bəyannaməsində alış-veriş əməliyyatı haqqında məlumat yoxdur.

Təsisçi:

Sərdar Cəlalovlu

Baş redaktor:

Vüqar Məmmədov

Tel: 070 333 22 85

012 496 98 93

E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:

Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:

Hurriyyet.az

E-mail: hurriyyet@mail.ru

Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1008, Bakı, akademik Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31

Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın

mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Redaksiyanın kompüter mərkəzində

yığılıb səhifələnilir və "Futbol+ servis"

mətbəəsində çap edilib.

HR

Bu işarə altında dərc olunan yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.



Həbsxana rəisinin məhkəməsində şok faktlar açıqlandı

“Pulu Seymur Talıbovun sürücüsü Həsən Əhmədova və keçmiş ədliyyə naziri Daşqın Rəhimova vermişəm”

Naxçıvanın Penitensiar Xidmətinin sabiq rəisi, ədliyyə general-mayoru Tofiq Həsənovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib. A-PA xəbər verir ki, dünən Naxçıvan Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Hüseyn Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilən baxış iclasında ittiham aktı elan olunub, zərərçəkmişlər dindirilib.

Təqsirləndirilən Tofiq Həsənov məhkəməyə ərizə ilə müraciət edərək prosese onlayn qaydada qatılıb. Məhkəmədə qeyd edilib ki, Tofiq Həsənov 2016-cı ildən çalışdığı Penitensiar Xidmətdə vəzifəsindən istifadə edərək 52 vətəndaşdan rüşvət alaraq, onları kiçik rəis və zabıt vəzifələrinə götürüb. Təqsirləndirilən şəxs isə irəli sürülən ittihamları qismən qəbul edib. Tofiq Həsənov ilkin istintaq dövründə verdiyi ifadələrin bir qismini təsdiq edib. O, çalışdığı dövrdə Seymur Talıbovun sürücüsü Həsən Əhmədova və Naxçıvan Muxtar Respublikasının keçmiş ədliyyə naziri Daşqın Rəhimova pul verdiyini deyib. Lakin T.Həsənov pulu hardan aldığını və həmin şəxslərə niyə verdiyini açıqlamayıb.

Məhkəmədə daha sonra şahidlər dindirilib. Proses dekabrın 19-da davam etdiriləcək. Qeyd edək ki, Tofiq Həsənov vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməklə xüsusilə külli miqdarda mənimsəmədə və rüşvət almada şübhəli bilinib.

T.Həsənov barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilməsi ilə bağlı istintaq orqanı tərəfindən vəsatət Səbail rayon Məhkəməsinə göndərilib. Məhkəmə vəsatəti təmin edib və general-mayor barəsində 4 aylıq həbs qətimkan tədbiri seçilib.

O, Cinayət Məcəlləsinin 179.2.2, 179.2.2, 179.2.4 (Mənimsəmə və ya israf etmə - mənimsəmə və ya israf etmə) və 311.3.2, 311.3.3-cü (Rüşvət alma (passiv rüşvətxorluq-külli miqdarda törədildikdə)) maddələri ilə ittiham olunur.

Yarım milyonluq mənimsəmədə ittiham olunan politoloqa 12 il cəza istənildi



Yarım milyon mənimsəmədə ittiham olunan Beynəlxalq Münasibətlərin Araşdırılması Mərkəzi (BMAM) sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə sabiq müşaviri Cəbrayıl Fərzəliyevin cinayət işi üzrə məhkəmə istintaqı başa çatıb.

Modern.az-ın məlumatına görə, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Fərid Namazovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə prokuror ittiham nitqi ilə çıxış edib.

Prokuror C. Fərzəliyevin cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkme müəssisəsində çəkməklə 12 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilməsini tələb edib. Vəkillərə çıxışa hazırlaşmaq üçün dekabrın 25-nə kimi vaxt verilib. Cinayət işi üzrə zərərçəkmiş qismində “Paşa Bank” və “Gənclər Fondu” tanınıb.

Qeyd edək ki, C.Fərzəliyev politoloq kimi də fəaliyyət göstərmiş. O, 2018-ci ildə “Gənclər Fondu”nun maliyyə dəstəyi ilə 8-ci qrant müsabiqəsinin qalibi olub.

Oliqarx övladlarının adı keçən qalmaqal

“Sea Breeze” işində yeni sənəd nələri ortaya çıxardı?

Bu ilin yayında “Sea Breeze”də baş verən kütləvi dava ilə bağlı Cavad Vahid oğlu Muradov və Şamxal İlham oğlu Məmmədov hakim qarşısına çıxarılıb.

Hurriyyet.az xəbər verir ki, Sabunçu Rayon Məhkəməsində baş tutan hazırlıq iclasında hakim Mirheydər Zeynalov iş üzrə zərərçəkən Məhəmməd Həsənzadənin valideyn və vəkllərinə onun telefon danışığı ilə bağlı çıxarışları təqdim edib.

Vəkillər bu sənədi tələb etmələrini belə əsaslandırır ki, istintaqın qənaətinə görə, “Sea Breeze”də dava düşən zaman Elmir İsmayilov özünün mühafizə rəisi Məhəmməd Həsənzadə və mühafizəçiləri Peyman Vəlizadə və məktəbli M.Ə-nin müşayiəti ilə orada olublar.

Elmir İsmayilov masa arxasında əyləşəndə Məhəmməd Həsənzadə, Peyman Vəlizadə və M.Ə masa ətrafında ayaq üstündə dayanmaqla guya onu mühafizə ediblər. Faktiki isə Elmir İsmayilov restoranda olarkən Məhəmməd Həsənzadə, Peyman Vəlizadə və M.Ə orada olmayıblar. İstintaq dövründə Məhəmməd Həsənzadənin vəklləri dəfələrlə vəsatət qaldıraraq ona məxsus telefon-anten məlumatlarının alınması üçün mobil operator “Azercell”ə sorğu göndərilməsini tələb ediblər. Lakin istintaq dövründə vəsatət təmin edilməyib.

Bu səbəbdən də eyni məzmunlu vəsatəti Məhəmməd Həsənzadənin vəklləri məhkəməyə də təqdim ediblər. Hakim Mirheydər Zeynalovun “Azercell”ə verdiyi sorğuya cavab isə istintaqın Elmir İsmayilovun restorana Məhəmməd Həsənzadə, Peyman Vəlizadə və Murad Əhmədlinin mühafizəsi ilə gəlməsi qə-



naətini, ümumilikdə isə ittihamını təkzib edir.

Əslində isə Məhəmməd Həsənzadənin “Sea Breeze”yə gəlməsi belə olub:

Elnur Məmmədov restoranda dava salıb Elmir İsmayilova xəsarət yetirdiyi, maşınını əzib-sındırdığı saatlarda Məhəmməd Həsənzadə Bakının Mərdəkan qəsəbəsində olub.

“Azercell”dən verilən cavabdan da görünür ki, hadisə günü Məhəmməd Həsənzadə dava zamanı “Sea Breeze”nin yerləşdiyi Nardaran qəsəbəsində deyil, ondan təxminən 23-24 kilometr aralıda yerləşən Mərdəkanda olub.

Məhəmməd Həsənzadə Mərdəkanda sinif yoldaşı Elgün İsmayilov, Peyman Vəlizadə və M.Ə ilə birgə istirahət ediblər. O zaman Elmir İsmayilov qardaşı Elgün İsmayilova zəng edib. O, “Sea Breeze”də dava düşdüyünü, ona xəsarət yetirildiyini və maşınının əzildiyini bildirib.

Elmir İsmayilov qardaşı Elgün-

dən xahiş edib ki, “Sea Breeze”ə gəlib onu xəstəxanaya çatdırmağa kömək etsin. Elgün İsmayilov Mərdəkandan Nardarana gələrək dostları Məhəmməd Həsənzadə, Peyman Vəlizadə və M.Ə də onun maşınına minərək birgə gəliblər. Onlar da Elgün İsmayilovla birgə “Sea Breeze”də restorana daxil olub Elmir İsmayilovu axtarıblar.

Elgün İsmayilov dostları ilə “Sea Breeze”ə gəldikləri vaxt artıq Elmir İsmayilovun xəsarət alması, maşınının əzilməsi ilə müşayiət olunan davadan 1 saatdan artıq vaxt keçib.

Onlar restorana daxil olandan sonra yanlış olaraq Elnur Məmmədov və ətrafındakı kütlə istiqamətinə yönləndiriliblər.

Elnur Məmmədov və ətrafındakılar Elmir İsmayilovu axtaran onun qardaşı Elgün İsmayilovu, Məhəmməd Həsənzadəni, Peyman Vəlizadəni də döyüb xəsarət yetiriblər.

Qeyd edək ki, Elnur Məmmədov Binəqədi İcra Hakimiyyəti başçısının sabiq müavini Leysan Məmmədovun oğludur.

Dələduzluqda ittiham olunan iş adamı azadlığa buraxıldı

Dələduzluğa görə həbs edilən iş adamı Elçin Ağacanovun məhkəməsi başa çatıb. Hurriyyet.az-in əldə etdiyi məlumata görə, Nərimanov Rayon Məhkəməsində keçirilən prosesdə E.Ağacanov Cinayət Məcəlləsinin 178.2.4-cü (Dələduzluq-xeyli miqdarda zərər vurmaqla) maddəsi ilə təqsirli bilinib.

Araşdırmalar zamanı məlum olub ki, “Geocom” şirkətinin təsisçisi olan E.Ağacanov Bakıda tanınmış onko-



loqlardan olan A.Quliyevanın (şərti soyadlı) etibarından istifadə edərək onun tanışını Dövlət Vergi Xidmətinin vəzifəsinə bərpə edəcəyinə vəd verib. Bunun qarşılığında Elçin Ağacanov xanım həkimdən 26 600 manat alıb. Lakin o, vədinə əməl etməyərək pulları ələ keçirib. Pulunu ala bilməyən A.Quliyeva hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət edib və Elçin Ağacanov həbs edilib.

Barəsində cinayət işinin açılmasından və həbs edilməsindən sonra E.Ağacanov aldığı pulları geri qaytarıb.

Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 1 dekabr tarixli hökmü ilə o, 6000 manat cərimə edilib və məhkəmə zalından azadlığa buraxılıb.

Qeyd edək ki, Elçin Ağacanov 2011-ci ildə MTN-in keçirdiyi əməliyyat zamanı da dələduzluq ittihamı ilə saxlanılmışdı.

Orta Asiya uğrunda savaşın yeni mərhələsi

Afrikadan “əli üzülməkdə olan” Fransa da artıq Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya doğru irəliləməyə çalışır

Dünya gücləri Orta Asiya ölkələrinin “dostluğunu qazanmaq” üçün yarışır. Belə də demək olar ki, güclü dövlətlər Orta Asiya ölkələrinin resursları uğrunda rəqabət aparmağa girişiblər. Onlar bölgədə özlərinə yer tutmaq üçün mübarizə aparırlar. Orta Asiyanın geoloji potensialı, nəhəng və istismar olunmamış karbohidrogen ehtiyatları və mineral sərvətləri həyati vacib amillərdir.

Orta Asiyaya doğru ilk addım atan ölkə onunla 3300 kilometr uzunluğunda sərhədi olan Çin oldu. Çinin xüsusilə Qazaxıstanda karbohidrogen və qaz yataqlarının kəşfi və istismarı bu ölkə ilə sıx, dostluq münasibətlərinin əsasını qoyan başlıca cazibə məqamı idi. Eyni zamanda, bu nüans bölgə ölkələrini əməkdaşlığa cəlb etmək uğrunda yarışmaya digər rəqib ölkələrin Çindən geri qalmaması üçün katalizator oldu.

Yaxın keçmişdə Türkiyə və Fransa iki fərqli səbəbə görə Mərkəzi Asiya regionunu prioritet hesab edirdilər. Türkiyə üç Orta Asiya Respublikasını, yeni Qazaxıstan, Özbəkistan və Türkmənistanı etnik və qismən dil qardaşı hesab edir. Tacikistan qədim İranın Zərdüşti sivilizasiyasında dərin köklərə malik olan ari etnik alt bölgəsi kateqoriyasına aid olsa da hazırda islamın sünni qoluna mənsubdur. Eləcə də Tacikistanda Britaniya təbəəsi IV Ağa Xanın himayəsində olan “İsmaililik” məzhəbi kifayət qədər yer tutur.

Orta Asiyanın şərq kənarında yerləşən qırğız xalqı orta əsrlərdəki xristian missionerlərinin ayaq izlərinin göründüyü qarışıq irqdəndir. Hökumətin hesablamalarına görə, əhalinin təxminən 7 faizi xristiandır, bunun da 40 faizi rus pravoslavdır.

Yəhudilər, Buddistlər, Bəhailər və onlara bağlı olmayan qruplar birlikdə əhalinin təxminən 3 faizini təşkil edir. Hökumət mənfədi dini hissələrin istismarına ciddi nəzarət etdiyinə görə, amerikalılar Qırğızıstandakı təsirini tədricən artırmağı bir qədər problemli hesab etdilər. Həmçinin, Yaponiya da Mərkəzi Asiyada aparıcı rola yeni namizəddir. Onun Mərkəzi Asiya ilə əlaqələrinin tarixi olmasına baxmayaraq, Tokio Mərkəzi Asiya regionu ilə çoxşəxli əlaqələrin genişləndirilməsində yenidən maraq göstərir. Baş nazir Fumio Kişida 2024-cü ildə Qırğızıstan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Tacikistan və Türkmənistan liderlərinin iştirakı ilə ilk sammitdə iştirak etmək üçün Mərkəzi Asiyaya səfər etməyi planlaşdırır.

Noyabrın 21-də “Nikkei Asia”-nın köşə yazarı Ryō Nemoto məqaləsində söyləyir ki, Qırğızıstan prezidenti Sadır Japarov Yaponiya liderinin gələn il Mərkəzi Asiyaya planlaşdırdığı səfər ərəfəsində noyabrın 2-də Tokiyaya səfər etdi. Birgə mətbuat konfransında Yaponiyanın baş naziri, “Biz davamlı inkişaf üçün, o cümlədən insan resurslarının inkişafı, infrastruktur dəstəyi, insanlar arasında mübadilə və dekarbonizasiya sahəsində əməkdaşlığımızı gücləndirəcəyik” deyər bildirdi.

Qırğızıstan prezidenti bildirdi ki, ölkəsi Mərkəzi Asiya dövlətinə Çin və Rusiyadan asılılığını azaltmağa kömək etməyə çalışır. Bu, Prezident Cəfərovun Yaponiyaya ilk səfəri idi.

Japarov Yaponiyanı dost ölkə və demokratiyanın inkişafı, siyasi ticarət və iqtisadi əməkdaşlığın inkişafında Qırğızıstanla oxşar fikirləri bölüşən yaxın tərəfdaş adlandırır. Qırğızıstan az resurslara malik dağ-

lıq ölkədir və iqtisadiyyatı və təhlükəsizliyi baxımından Rusiya və Çindən çox asılıdır.

Maraqlıdır ki, bu yazının əvvəlində adı çəkilən köşə yazarı məqaləyə qərribə sözlərlə başlıq verib: “Yaponiya Qırğızıstanı Çin və Rusiyadan asılılıqdan çıxarmağa çalışır”.

Moskva Qırğızıstanda hələ ki, hərbi mövcudluğunu saxlayır. Rusiyadakı əmək miqrantlarının pul köçürmələri Qırğızıstanın ümumi daxili məhsulunun təxminən 30 faizini təşkil edir. Dünya birliyinin təklif etdiyi bütün maliyyə dəstəyinə baxmayaraq, Qırğızıstan iqtisadi cəhətdən birbaşa və Qazaxıstan vasitəsilə Rusiyadan asılı olaraq qalır.

Son vaxtlar Rusiyanın Ukraynaya təcavüzü təkcə Qırğızıstanı deyil, demək olar ki, bütün Mərkəzi Asiya dövlətlərini “tikan üstündə” saxlayır. Bu, onların təhlükəsizlik baxımından Moskvadan asılı olması qorxusunu daha da artırır.

Çin Qırğızıstanın ən böyük ticarət tərəfdaşdır və Qırğızıstanın dövlət borcunun 40 faizindən çoxuna malikdir. İnkişaf etməkdə olan ölkələr, o cümlədən Qırğızıstan, borcalan ölkə kimi krediti qaytara bilmədikdə Pekin həmin ölkənin infrastrukturlarına hüquqları öz əlinə keçirir.

Qırğızıstan Respublikasında Xarici Birbaşa İnvestisiyanın demək olar ki, yarısı (49%) Çindən gəlir və sonrakı ən vacib investorlar Rusiya Federasiyası (16%), Qazaxıstan (8%), Almaniya (5%) və Böyük Britaniyadır (5%).

Yaponiyaya səfər çərçivəsində keçirilən birgə mətbuat konfransında iki ölkənin liderləri işbirliyi qura biləcəkləri sahələri geniş şəkildə vurğuladılar. Yaponiya Qırğızıstanı 1991-ci ildə müstəqilliyini elan etdikdən sonra sistemini demokratikləşdirmək və bazar iqtisadiyyatını tətbiq etmək siyasətini həyata keçirən ilk Mərkəzi Asiya ölkəsi kimi yüksək qiymətləndirib.

Yaponiyanın Mərkəzi Asiyada “ayaq izlərinin olması” üçün digər amil isə Orta Asiyanın 5 ölkəsi və Rusiya, Çin, ABŞ, Almaniya, Aİ və Körfəz Əməkdaşlıq Şurası arasında sammit səviyyəsində dialoq təklifidir. Yaponiya haqlı olaraq global siyasi kimyada Mərkəzi Asiyanın siyasi kimyasında öz yerini axtarır.

Məlumatlı dairələr hesab edir ki, Kişida 2024-cü ildə sammit üçün Mərkəzi Asiyaya səfər edərkən, gündəmə çox güman ki, Rusiyadan yan keçən Xəzər dənizi nəqliyyat marşrutunun yaradılması və dekar-

bonizasiyanı təşviq etmək üçün bərpa olunan enerjinin tətbiqinə dəstək tədbirləri yer alacaq.

Tokio həmçinin Qırğızıstan və tərəfdaşlarının Yaponiyada “məüyyən edilmiş ixtisaslı işçi” vizası ilə işləmək imkanlarını artırmağı planlaşdırır. “Nikkei Asia” əməkdaşı bil-

Tokio həmçinin Qırğızıstan vətəndaşlarının Yaponiyada “məüyyən edilmiş ixtisaslı işçi” vizası ilə işləmək imkanlarını artırmağı planlaşdırır. “Nikkei Asia” əməkdaşı bildirir ki, Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyi ölkədə qadınların sosial inkişafını təşviq edən və yerli delikateslər istehsal edib satmaqla insanların yoxsulluqdan xilas olmasına kömək edən “Bir Kənd, Bir Məhsul” layihəsini genişləndirir...

dirir ki, Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyi ölkədə qadınların sosial inkişafını təşviq edən və yerli delikateslər istehsal edib satmaqla insanların yoxsulluqdan xilas olmasına kömək edən “Bir Kənd, Bir Məhsul” layihəsini genişləndirir.

Bu Yaponiyanın Mərkəzi Asiya ölkələrinə, xüsusən də Qırğızıstana dair nəzərdə tutduğu hərəkət planıdır.

Mərkəzi Asiya bölgəsində maraqlarını təmin etmək istəyən ölkələrdən biri isə Fransadır. Belə ki, Afrikadan “əli üzülməkdə olan” Paris Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya doğru irəliləməklə Yaxın Şərq və qara qitədəki uğursuzluqlarını kompensasiya edir. İsrail və ərəblər arasında naviqasiya etməyə çalışan Paris Yaxın Şərqdə (hətta oktyabrda Beyrutdakı Fransa səfirliyinə hücum məruz qalana qədər) artan antaqonizmlə üzleşir. Şimali və Qərbi Afrikada Paris əvvəlki siyasi təsirini demək olar ki, tamamilə itirib və ənənəvi olaraq sıx iqtisadi əlaqələrin pozulmasını yaşayır.

Xarici siyasətdəki bu uğursuzluqlar daxili siyasi rəqiblərin prezident Makrona əsas təzyiq mövzularından birinə çevrilir. Ərəb və Afrika ölkələrində fransız diplomatiyasının böhranı dərinləşdikcə o, Qafqaz və Mərkəzi Asiyada fəallığı artırmaqla bunu kompensasiya etməyə çalışır.

Bu regionların geosiyasi manevr məkanı kimi seçilməsini orada Rusiyanın təsirinin zəifləməsi dikte edir. Əlbəttə, bu proses getsə də Moskva “əyləcə basmağa” və Mərkəzi Asiyadan “yağışmağa” çalışır. Fransızlar Mərkəzi Asiya ölkələrinin yerli liderlərin global güc mərkəzləri arasında balans saxlama meyillərinə “stavka edirlər”. Beləliklə, Paris nəinki Moskva və Pekinin strateji

maraq dairəsini zəbt edərək, Ankara ilə rəqabətdə birdən iki cəbhədə mübarizəyə girir, həm də Berlin və Vaşinqtonla rəqabətə girir.

2023-cü ilin Paris üçün bu bölgələrdə sıçrayış ilı olmasında Paşinyanın da rolu böyük oldu. Paşinyanın Rusiyadan Qərbə yönləndirməsindən istifadə edən Fransa Ermənistanın hərbi-siyasi himayədarı rolunu öz üzərinə götürdü. Mərkəzi Asiyada Astana prioritet tərəfdaş kimi seçilib. Qafqazda olduğu kimi bu bölgədə də Fransa diplomatiyası il boyu fəallığını artırırsa da, noyabr ayı xüsusilə Mərkəzi Asiya bölgəsinə fokuslandı.

Yanvarda Fransa və Türkmənistan xarici işlər nazirlikləri arasında si-

lkinci istiqamət “təhsil sferası” kimi təqdim olunur, daha doğrusu, Paris öz “yumşaq gücünü” qurur və sistemativ olaraq gələcəyə proqnozlaşdırılmış təsir agentliyi yaradır. Sentyabr-noyabr aylarında eyni vaxtda üç ölkə ilə bu məsələ ilə bağlı bir sıra sənədlər imzalanıb. Qazaxıstanla “Alliance Française” beynəlxalq tədris mərkəzinin açılmasına dair müqavilə bağlanıb və 2024-cü ilin sentyabrında Franko-Qazax Universitetinin fəaliyyətə başlaması nəzərdə tutulub. Özbəkistanda aşağıdakılar imzalanıb: Al-yansın Française açılması haqqında saziş, diplomatların hazırlanması haqqında bəyannamə, peşə və texniki təhsil sahəsində saziş, məktəbəqədər təhsil, məktəb, peşə təhsili və ali təhsil sahəsində niyyət protokolu. Türkmənistanla təhsil sahəsində əməkdaşlıq memorandumu imzalanıb. Eyni zamanda, Qazaxıstan və Özbəkistanda hərbi tərəfdaşlıq variantları araşdırılır.

Görünür, Qərbin Mərkəzi Asiyaya bu qədər “dərin sızması” Rusiyanı narahat edir ki, “Veçerniy Bişkek” nəşrinin “Qərb Qırğızıstanı çevrilişə hazırlayır” sərləvhəli yazısı da elə “şimal ayısı”nın bu narahatçılığını biruzə verir.

“Rusiya Federasiyası ilə Qırğızıstan arasında indiki yaxınlaşma Qərb üçün boğazda sümük kimidir. Və belə görünür ki, amerikalılar onu prezident Japarovu devirməklə çıxarmağa ümid edirlər. Bu yolla onlar xaricdəki ağalarının bütün göstərişlərinə itaətlə əməl edərək ölkə rəhbərliyini marionetkaya dəyişə biləcəklər”, deyər “Veçerniy Bişkek” qəzeti yazır.

Yazıda həmçinin qeyd olunur ki, bu ilin iyununda dövlət çevrilişinə cəhdde şübhəli bilinən 30-dan çox şəxsin saxlanılması müvafiq hazırlıqdan xəbər verir. Buna sübut olaraq isə bir digər amil də missal gətirilir ki, ölkədə “rəngli inqilab” odunu alovlandırmalı olan fəalları fəaliyyətini ödəmək üçün nəzərdə tutulan “ÖS dollarları” təyyarə ilə ölkəyə gətirilir.

Sonda isə bir maraqlı detallı da qeyd etmək yerinə düşər. Noyabrın 28-də Londonda Qırğızıstanın prezidenti Japarov və Böyük Britaniyanın sənaye və iqtisadi təhlükəsizlik üzrə dövlət naziri Qaninin iştirakı ilə Britaniya-Qırğızıstan İsgüzar Şurasının 1-ci iclası keçirildi. Belə görünür ki, əvvəllər Afrika və Yaxın Şərq uğrunda aparılan geosiyasi mübarizə qarşından gələn dövrdə Mərkəzi Asiya üçün veriləcək. Bu o demək deyil ki, adı çəkilən bölgələr diqqətdən kənarda qalacaq. Xeyr, sadəcə indiyə qədər SSRİ-nin nəzarət arealında olan Mərkəzi Asiya sovet quruluşunun çöküşündən sonra təbii sərvətləri uğrunda rəqabət aparılacaq mühüm bölgələrdən birinə çevrildi. Bu rəqabəti xüsusi və maraqlı edən bir cəhət də bölgənin Çinlə həmsərhəd olmasıdır.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA



Eldəniz QULİYEV

DƏLİ YİĞİNCAGI

Şanlı-şöhrətli hökumət yolunda can qoyub ömrünün qalan hissəsini "podarka" verməyə müntəzir olan bəzi "şərafətli" məmurlarımız BİRMÖVZULU adlanan qorxunc xəstəliyə yoluxublar...

Son dövrdə pırl-pırl siyasi fəalları, sonra məşhur-məşhur alimlərin, daha sonra isə fağır-füqara jurnalistlərin birdən-birə, yeni hoppadan şərənib tutulması, mənə bir əminlik yaratdı ki, bu BİRMÖVZULU mərzə hakimiyyət orqanları içərisində çox sürətlə, az qala dedi-qodu sürətilə yayılmaqdadır!.. Adətən belə mərzələr ağır, bəzən hətta, sağalmaz ruhi xəstələrdə təzahür edir: "Mən Napoleonam!", "Mən qazan qapağıyam!", "Mən məstan pişiyəm!" və sair bu kimi sərşəm iddialar səsləndirib, öz dediyinə inanmaq, bu mövzudan kənar başqa heç nəyi qəbul etməmək, habelə bunu usanmadan saatlarla, günlərlə, aylar və illərlə mızıldana-mızıldana təkrar etmək!.. Əlbəttə, bu, həmin insanların psixikasında ciddi pozuntular olmasından xəbər verir. Səhv etmərsən, belə ruhi sapıntılar psixiatriya elmində şizofreniyanın ağır formalarından biri sayılır. Loru dilə desək, - ipləmə!..

Nə isə, sözümün canı budur ki, bəzi yüksək dövlət məmurları müvafiq olaraq, onların tabeçiliyindəkilər, daha dəqiqi, qapazaltıları məhz bu sağalmaz xəstəliyə yoluxduqlarından öz fərqli siyasi baxışları olan, yaltaqlıq-tulalıq, işverənlik etməyənləri, o cümlədən yalandan, saxtakarlıqdan uzaq durub haqq-ədalət tələb eləyən insanların hamısını "optovoy" şəkildə potensial cinayətkar (bəzənsə narko-baron, ya narkoman) kimi görürlər...

Görür və "Mən narkotik tapan Şerlok Holmasam" deyər, bunu dönə-dönə təkrar edirlər. Ən acınacaqlısı budur ki, tapırlar da! Özü də, olmayan yerdə(!) - qramla, kiloyla, bəzən hətta, tonla!

Əsil dəli yığıncağıdır, vallah.

Başqa bir bərkgedən məmur qəfildən asqırıb yuxudan ayılıb və lappadan deyir ki, bəs, mən olmasam Yer kürəsi öz məhvində çıxıb "buxsavat" eləyər, məmləkət əhli də durub mitinqə-zadə çıxar və şimal-şərq küləyi əvəzinə, yelpik yelləyib cənub-qərb küləkləri əsdirər!.. Və həmin o dərisi bir abbasiya dəyməyən məmur, müəlim, cənab bütün varlığıyla özünə təlqin edir ki, nə az, nə çox, o, Şah Abbasın doğmaca xalası nəvəsidir!.. "Bəli, mən Şah Abbasın nəsliyəm, vsyo!"- deyibən, mix kimi adamın üzünə durur.

Əlbəttə, Şah Abbasın xalası nəvəsidirsə, deməli, könlündən, kefindən nə keçirsə eləməyə küllü-ixtiyari var və buna görə ona heç, "gözün üstə qaşın var" deyən də olmayacaq. Lazım gəlsə, ərzağın, nöyütün-benzinin, işığın-qazın və sairənin qiymətini bir andaca elə qaldırar, elə qaldırar ki, yazıq camaat heç "mıqq"da eləməyə mal-cal tapmır...

Digər qəşəng, gözəl, ən əsası xalasıgöyçək bir hakimiyyət yetkilisi yatıb yuxuda görür ki, o elə bir oğlandı ki, "çayda balıq yan gedir". Yuxudan oyanan kimi, nədənsə onun könlündən "tək əldən səs çıxmaz" kəlamını təkzib eləmək keçir. Və başlayır tək əllə çırtma çalıb səs çıxarmağa. Sonra da, "Mən çırtmaçı ələm və yeganə adamam ki, tək əldən səs çıxarmağı bacarıram!" deyibən, məmləkət məhkəmələrini tək əlinin şəhadət barmağı ilə idarə eləməyə başlayır. Kimə nə hökm, nə şəbədə çıxarmaq, kimi tutmaq, kimi buraxmaq, kimə neçə il cəza vermək və s. və i.ə. səlahiyyətləri əlinin bir cəza barmağıyla həyata keçirir!.. Özü də, tutulan və ya tutdurulan adamın (adamların) günahı-suçu var, yoxdu, cinayət törədib, ya törətməyib, şərənib və qanuni tutulub... dəxli yoxdu, əsas, - şəhadət barmağı amirənə tərzdə silkələmək və zaman-zaman bir əlin üç barmağından ibarət olan məlum kompozisiyanı xalqa göstərməkdir!..

Şizofreniyanın aşkar simptomları göz qabağındadır, deyilmi!.. Bir də, dəli yığıncağının nə buynuzu olur, nə də qapı-pəncərəsində dəmir barmaqlıqları!..

Müxtəşəri, BİRMÖVZULU olmaq yəqin taleyimizə yazılmış min bir dərddən biridir!..

Deyərlər, Allah-taala kimisə öldürmək istəyəndə əvvəl o adamın ağılını əlindən alır, sonra Əzrayıl müəllimi göndərir... Bu məsəl güman ki, hər hansı adamdan, fərddən, şəxsədən başqa, başını, başıyla birgə ağılı da itirmiş hakimiyyət və dövlətlərə də aiddir!..

"Allah şəfa versin!" deməkdən savayı əlimizdən nə gəlir ki?!

Azərbaycan Demokrat Partiyası (ADP) 03 dekabr 2023-cü il tarixdə özünün XI fəvqəladə qurultayını keçirib. Qurultay partiyanın mərkəzi qərargahında baş tutub.

"Hürriyyət" in məlumatına əsasən, qurultayda Təşkilat Komitəsi adından Sərdar Cəlalov siyasi məruzə ilə çıxış edib. Daha sonra qurultayın gündəliyində duran ikinci məsələ - qəbul edilmiş Siyasi Partiyalar Haqqında Qanuna uyğun olaraq ADP-nin Nizamnaməsinin yeni redaksiyada, Proqramının isə əlavə və dəyişikliklərlə qəbulu ilə bağlı ADP sədrinin müavini Təliyə Əliyev məruzə ilə çıxış



ADP-nin fəvqəladə qurultayı keçirildi

Tədbirin sonunda bəyanat qəbul olundu



edib. Məruzə ətrafında aparılan müzakirələrdən sonra səsvermə həyata keçirilib. Səsvermə nəticəsində ADP-nin Nizamnaməsi yeni redaksiyada və Proqramı isə əlavə və dəyişikliklərlə qəbul olundu.

Yekunda qurultay adından bir sıra sənədlər, o cümlədən bəyanat qəbul edilib. Bəyanatda vurğulanı:

"ADP fəvqəladə qurultayının iştirakçıları ölkəmizin işğal altında olan bütün ərazilərinin azad edilməsi və suverenliyin tam bərpa olunmasını ötən dövrün ən mühüm siyasi hadisəsi, xalqımızın ən böyük nailiyyəti hesab edir.

Qurultay iştirakçıları Vətən müharibəsi və Xankəndi şəhərinin terroristlərdən təmizlənməsi əməliyyatının qəhrəmanlarını böyük ictimai xidmətləri ilə yad edir, şəhidlərimizin əziz xatirəsi önündə fəxarətlə baş əyir və Zəfər gününü bu xalqa bəxş edən rəşadətli Silahlı Qüvvələrimizin hər bir əsgərinə dərin minnətdarlıq hisslərini ifadə edirlər.

Qurultay iştirakçıları hesab edir ki, bölgədə sülhün bərqərar olması prosesinə uzun illər ərzində ciddi əngəl olmuş və ya hazırda bölgədə imperiya maraqlarını təmin etməyə çalışan dövlətlərin iştirakı olmadan birbaşa Azərbaycan və Ermənistan sülh müqaviləsini imzalamalı, Zəngəzur dəhlizi açılmalı və onun təhlükəsizliyi bu iki dövlətin hərbi qüvvələri tərəfindən təmin edilməlidir.

Qurultay iştirakçıları hesab edir ki, Azərbaycan dövləti suverenliyini bütün ölkə ərazisində bərpa etdiyinə və "Qarabağ problemi" adlandırılan məsələni həll etdiyinə görə ərazimizdə hər hansı yad ölkə hərbi qüvvəsinin saxlan-



masına heç bir əsas yoxdur və Xankəndidə yerləşdirilmiş Rusiya hərbi kontingenti dərhal öz ölkəsinə geri dönməlidir.

Qurultay iştirakçıları işğaldan azad olunan şəhər və rayonların sürətlə bərpa olunması, vətəndaşlarımızın orada yenidən məskunlaşması prosesinin başlanmasını da ötən dövrün mühüm siyasi hadisələrindən biri kimi qeyd edir və bu prosesin sürətlə, davamlı olaraq, həmçinin iqtisadi şəffaflıq şəraitində aparılmasını suverenliyimizin bərpasının mühüm mərhələsi kimi dəyərləndirirlər.

Qurultay iştirakçıları ötən dövr ərzində Türkiyə Cümhuriyyəti və Pakistan İslam Respublikası ilə siyasi, hərbi və iqtisadi əməkdaşlığının yüksələn xətt üzrə inkişaf etdirilməsini, türkdilli ölkələrin birliyi, iqtisadi əməkdaşlıq təşkilatı və digər beynəlxalq platformalarda Azərbaycanın fəal iştirakını yük-

sək dəyərləndirib və bu fəaliyyətlərin ardıcıl davam etdirilməsinin vacibliyi bir daha vurğulayıblar.

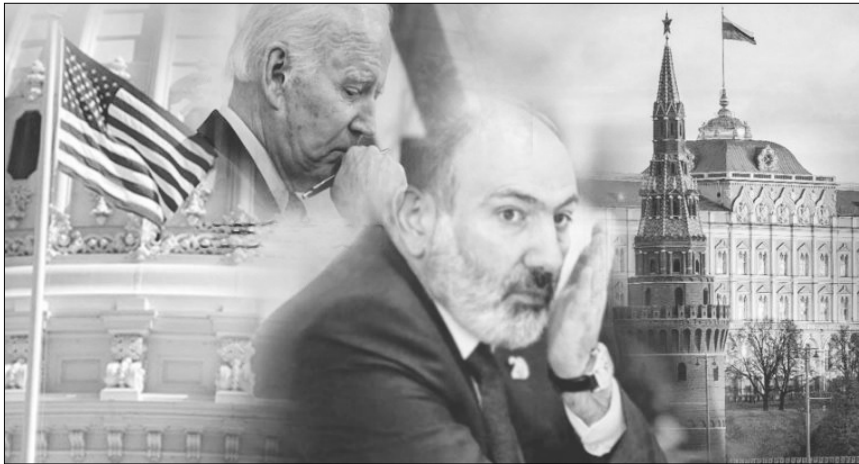
Qurultay iştirakçıları hərbi quruculuq, silahlı qüvvələrimizin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi sahəsində atılan addımların təqdir edib, səhiyyə və təhsil sistemində isə vəziyyətin qənaətbəxş olmaması, bu iki ol-duqca vacib sahədə ölkə miqyasında ciddi qüsurların hələ də davam etməsi ilə əlaqədar narahatlıqlarını bildiriblər.

Qurultay iştirakçıları bu yaxınlarda həyata keçirilmiş tanınmış media nümayəndələrinin həbsini pisləyib, son zamanlar süni olaraq siyasi məhbus məsələsinin aktualaşdırılmasına yönələn cəhdlərdən ciddi narahatlıq ifadə edilib və hakimiyyəti şübhəli ittihamlarla həbs olunan jurnalistləri azad etməyə çağırıb".

Hazırladı: KƏNAN

İrəvan Qərb-İran məngənəsində qalıb

Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi ABŞ-dan hansı tapşırıqla qayıdacaq?



“Azərbaycan-Qərb münasibətlərinin gərginləşməsi fonunda İranın Azərbaycan və Ermənistan arasında kommunikasiyalara dair bəyanatları kölgədə qaldı”.

Bu barədə politoloq Fərhad Məmmədov “Facebook” hesabında yazıb.

“Tehranda İranın xarici işlər naziri ilə bu ölkənin Ermənistandakı və Azərbaycandakı səfirləri arasında görüş keçirilib. Bu görüşdən yayılan fotoda səfirlərin bədən dili çox şeyi deyirdi. İranın Azərbaycandakı səfiri büzümüş halda oturmuşdu, İranın Ermənistandakı səfiri isə hətta nazirin özündən daha əmin görünürdü”, - o əlavə edib.

Ekspert görüşdən sonra İranın Azərbaycandakı səfirinin verdiyi bəyanatı yada salır: “Hər kəs Zəngəzur dəhlizi ideyasının gerçəkləşməyəcəyini anladı...”.

Bu bəyanatı necə başa düşmək olar?

F.Məmmədov deyir ki, İran diplomatiyası bəyanatlarda və hərəkətlərdə az ifadəli və qeyri-müəyyənliyi ilə məşhurdur. Politoloq hesab edir ki, İran da Ermənistan kimi Zəngəzur dəhlizi konsepsiyasına ekstraterritoriallıq elementi qoyur: “Hər iki ölkə Araz çayı boyu 44 kilometrlik hissəyə

məhz Azərbaycanın nəzarət edəcəyi ilə bağlı təbliğat aparırdı. Baxmayaraq ki, üçtərəfli bəyanatda təhlükəsizlik funksiyası 30 ildir İran-Ermənistan sərhədində dayanan Rusiya sərhədçilərinə həvalə edilib. Beləliklə, İran və Ermənistan Rusiyanın Ermənistanda əlavə funksiyasının olmasına qarşı çıxdılar. Birinci variant: İran səfiri əlaqə imkanlarını heç şübhə altına almadan nəqliyyat yolunun ekstraterritorial, yəni dəhliz məntiqində olmayacağını açıqladı. Yəni, Meğridən keçən dəmir yolunun işə salınması mümkündür.

İkinci variant: İran səfiri Tehranın mövqeyini açıqladı ki, belə bir kommunikasiya olmayacaq və İran buna qarşıdır. Lakin bu yol olmadan Azərbaycan və Ermənistan arasında bütün kommunikasiyaların açılması mümkün deyil, bu əlaqələr qurulmadan isə sülh müqaviləsi imzalanması real deyil”.

F.Məmmədova görə, İranın Azərbaycan və Ermənistandakı səfirlərinin xarici işlər naziri ilə görüşü sülh müqaviləsinin imzalanması ərəfəsində Tehranın öz fəaliyyətinin koordinasiyasına xidmət edir. “İran öz maraqlarının nəzərə alınması üçün hər cür səy göstərib”.

Burada əsas sual budur ki, Tehranın əsas marağı nədir? Politoloq bu suala belə cavab verir: “İran artıq öz

ərazisindən keçən quru və dəmir yolu üçün niyyət protokolunu imzalayıb. Yeni Ermənistanın maraqlarına görə İran regional nəqliyyat layihəsində iştirak edir. Görünür, İran Ermənistan ərazisindən keçən dəmir yolu ilə bağlı mümkün razılaşmanı və bununla da sülh müqaviləsi mövzusunı pozmaq niyyətindədir.

ABŞ-ın mövqeyini də nəzərə almaq lazımdır. Vaşinqton İran ərazisindən Naxçıvana və Türkiyəyə istənilən nəqliyyat əlaqəsini qəbul edilməz hesab edir.

Beləliklə, İran və ABŞ-ın Ermənistan ərazisindəki kommunikasiyalarla baxışları arasında növbəti toqquşma yaranıb. Etiraf etmək lazımdır ki, prosesin əvvəlində Ermənistan rəhbərliyi ölkənin təhlükəsizliyi və nəqliyyat kommunikasiyaları üzərində öz suverenliyinin qorunması mövzusunda Qərbin (ABŞ/Aİ) İranla mövqeyini uzlaşdırmağa çalışırdı. Lakin Qərb bu mövzunu arxa plana atıbsa, o zaman İran Azərbaycana və Türkiyəyə öz xidmətlərini, ərazisini və iştirakını təklif edib və bu məqsəddə qismən nail olub. İndi isə İranla Qərb arasında nəqliyyat kommunikasiyaları məsələsində qarşıdurmalar, ziddiyyətlər açıq bəyanatlar səviyyəsinə çatır”.

Ekspert qeyd edir ki, kommunikasiya mövzusunda Ermənistan rəhbərliyinin qarşısında çoxsəviyyəli vəzifə durur: “Azərbaycan rəhbərliyini Rusiyanın nəzarəti olmadan və İranın niyyətinə zidd olaraq Ermənistan ərazisindən Naxçıvana avtomobil və dəmir yolu xəttinin olacağına inandırmaq. Onlar bunu bacaracaqlarmı? Görünür, bu mövzu Ermənistan Təhlükəsizlik Şurası katibinin hazırda məsləhətləşmələr apardığı ABŞ-da əsas müzakirə mövzularından biri olacaq. İrəvanda İran istiqaməti ilə bağlı siyasətə cavabdeh olan Qriqoryandır. Görək, Ermənistan rəhbərliyi öz havadarlarının ziddiyyət labirintindən necə çıxacaq...”

Hazırladı: KƏNAN

“İsrail hücumları dayandırmasa...”

İran region böyük müharibə ilə hədələyir

İranın xarici işlər naziri Hüseyn Əmir Abdollahiyan İsrailin Qəzza zolağına hücumları ilə bağlı Avropa İttifaqının xarici siyasət idarəsinin rəhbəri Josep Borrell ilə danışıb.

Hurriyyet.az bu barədə “Anadolu” agentliyinə istinadən xəbər verir.

Abdollahiyan xüsusilə “İsrailin Qəzza zolağına hücumları davam edərsə, müharibə genişlənərək bölgənin qalan hissəsinə yayıla bilər” deyərək hədələyib. İran rəsmisi Borrell ilə telefon söhbətində “sionist rejimin Qəzza xalqına qarşı həyata keçirdiyi hərbi hücumların dərhal dayandırılmalıdır”, - deyərək vurğulayıb və Qəzza zolağına humanitar yardım göndərilməsi üçün lazımı vasitələrin təmin edilməsinin vacibliyini qeyd edib.

Borrell də öz növbəsində Qəzza zolağı və İordan çayının qərb sahilində gərginliyin tez bir zamanda azaldılmasının vacibliyini vurğulayıb. O, İran diplomatiyası rəhbərinin fikirləri ilə razılışıb ki, “davamlı hərbi hücumlar böhranın genişlənməsinə səbəb olacaq”.

ÜLVİYYƏ

Simonyan işğal altında olan Gürcüstan ərazisinə səfər edib

“Rusiyanın RT telekanalının baş redaktoru Marqarita Simonyan qanunsuz olaraq Gürcüstanın Abxazıya bölgəsinə səfər edərək, Sumxidə tələbələrle görüşüb”. Hurriyyet.az bu barədə “SOVA News”-a istinadən xəbər verir.



Simonyan 2001-ci ildə Gelayevin dəstəsini Soçi-yə buraxmadıqlarına görə Rusiya xalqı adından abxazlara minnətdarlığını bildirib. O, Kodori dərəsindəki hadisələri işıqlandırmaq üçün jurnalist kimi Abxazıyaya səfərini xatırladı və “abxaz xalqının təsirli ruhunu” qeyd edib.

“Bu, sadəcə heyratəmiz idi. Sizin xalqınızın ruhu bir çox başqa millətlərə bəs edərdi”, - deyərək Simonyan bildirib.

“Exo Kafkas”-ın məlumatına görə, Simonyan beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları, o cümlədən ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) haqqında da tənqidi fikirlər səsləndirib. O, bu təşkilatları öz siyasətlərini və dəyərlərini tətbiq etməyə çalışmaqda, eyni zamanda ölkələrin “mədəni kodunu dəyişdirməklə” onları müstəqillikdən məhrum etməkdə ittiham edib.

O, “abxaz rəhbərliyinə” onlarla barışmaz mübarizə aparmaq üçün “müdriliklik, cəsarət və güc” arzulayıb.

ÜLVİYYƏ

İsrail HƏMAS liderlərinin “ovuna” çıxır

İsrail Fələstinin HƏMAS hərəkatının bütün dünyadakı liderlərini məhv etmək niyyətindədir. Hurriyyet.az xəbər verir ki, bu barədə Baş Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri Ronen Bar bildirib. Onun sözlərinə görə, əməliyyat Qəzza zolağı, İordan çayının qərb sahil, Livan, Türkiyə, Qəter və digər ərazilərdə aparılacaq.

Ronen Bar bu planları 1972-ci ildə Münhendə israili idmançıların qətlində əli olanların aradan qaldırılması ilə müqayisə edib. Onun açıqlamalarını “Kan” dövlət televiziyası yayıb.

“Nazirlər Kabineti bizim qarşımıza məqsəd qoyub. Necə deyirlər, bu, HƏMAS-ın aradan götürülməsidir və



biz bunu etməkdə qərarlıyıq. Bu, bizim Münhenimizdir”, - deyən Baş Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri əməliyyatın “hər yere” yayılacağını bəyan edib. Onun sözlərinə görə, bu, bir neçə il çəkə bilər.

Xatırladaq ki, 1972-ci ildə Mün-

hendə İsrailin olimpiya komandasının 11 üzvü öldürülüb. 20 il ərzində İsrail kəşfiyyat xidmətləri bütün dünyada cinayətdə iştirak edənləri izləyərək, məhb edib.

“The Wall Street Journal”-ın mənbələri daha əvvəl xəbər vermişdi ki, Baş nazir Benyamin Netanyahu kəşfiyyat agentliklərinə, Türkiyə və Qəter də daxil olmaqla, Qəzza zolağından kənarda HƏMAS-ın yüksək səviyyəli liderlərini məhv etmək üçün plan hazırlamağı əmr edib. Qəzet müəlliflərinin fikrincə, “ləğvetmə prosesi” diplomatik səyləri çətinləşdirmək üçün Qəzza zolağındakı əməliyyatdan sonra həyata keçirilə bilər.

ÜLVİYYƏ ŞÜKÜROVA

19-cu əsrdən 1979-cu il inqilabına qədər İranda narkotik siyasəti qanuniləşdirilmədən sərt qadağaya qədər çox dəyişdi. 19-cu əsrin sonlarında, hökumətin ölkənin çox hissəsi üzərində effektiv nəzarəti olmasa da, İran dünyanın ən böyük tiryəx ixracatçılarından biri idi.

Bununla belə, dövlətin tiryəx, xaxşax becərməsinə verdiyi dəstək o qədər "uğurlu" oldu ki, bu da 2,5 milyon insanın ölümünə səbəb olan, 1870-1872-ci illərdə Böyük Acılığa töhfə verən tiryəx xaxşaxla əvəz olundu.

Tiryəx ixracı İranın valyuta və vergi gəlirlərinin əsas mənbəyinə çevrilir. Məhz bu iqtisadi səbəblərə görə, İran 20-ci əsrin əvvəllərində bununla bağlı bir sıra beynəlxalq öhdəliklər imzalasa da, Çinə və digər ölkələrə tiryəx ixracına nəzarət etmək istəmədi. 1912-ci ildə Çin xüsusi olaraq fars tiryəxinin idxalına qadağa qoysa da, İran öz fermerlərini və iş adamlarını Çinə tiryəx ixrac etməyə təşviq etdi.

1928-ci ildə dövlət qurumunun nəzarəti altında "tiryəx istehsalının inhisara alınması haqqında" qanunun qəbulundan sonra İranda xaxşax əkinini sahəsi 35 min hektara qədər artdı. Eyni şey ixrac və vergi gəlirləri, eləcə də İranın dünyanın narkotik payalayıcısı kimi reputasiyası ilə baş verdi.

İxracın hamısı qeyri-qanuni deyildi: Beynəlxalq razılaşmaya əsasən, İrana 1929-1955-ci illər arasında dərman üçün dünyanın qanuni tiryəx ehtiyacının 25 %-ni təmin etməyə icazə verildi.

Bu arada, 20-ci əsrin əvvəl-



İranın tiryəx bazarı

Molla rejiminin narkotik siyasətinin pərdəarxası

becərilməsinə tam qadağa qoydu və tiryəx saxlama və satışını qadağan etdi. Bu siyasət 500 min iranlı xaxşax əkinçisinə dağıdıcı təsir göstərdi. Bir çox kənd yerlərində tıbb müəssisələrinin olmadığı və tiryəkdən "universal dərman" kimi geniş istifadə olunduğu bir ölkədə bu qadağa geniş tibbi təcrübələrə də

300 ton olan qaçaqmalçılıq, İranın narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə görə ölüm cəzasından geniş şəkildə istifadə etməsi, qaçaqmalçılığın qarşısını almaq üçün çox az rol oynadı. Xüsusən də əfqan qaçaqmalçıları Əfqanıstana əliboş qayıtdıqları təqdirdə əfqan ağaları tərəfindən edamla üzləşirdi.

Belə ki, ələ keçirmə nəticəsində narkotik maddələri itirəndə, tez-tez İranın kənd yaşayış məntəqələrini talayıb, kənd sakinlərini Əfqanıstana sürükləyirdilər.

Beynəlxalq narkotik ticarətindən (İranın onilliklər əvvəl siyasəti Çinin narkotik siyasəti məqsədlərinə xələl gətirdiyi kimi) məyus olan və beynəlxalq narkotik tacirlərinə ödənilən qızıl və sabit valyutada böyük itkilərlə üzləşən Şah 1969-cu ildə qadağanı ləğv etdi. Monopoliya, xaxşax əkinini yenidən 50 min hektara endirildi. Yaşına və ya digər fiziki qüsurlarına görə, "dərmanı" tərk edə bilməyən 310 minə yaxın narkoman tiryəx üçün qeydiyyat vəsiqəsi alıb, dövlət tərəfindən təmin edildi.

Bununla belə, rəsmi qeydiyyatdan keçmiş ən azı 500 min istifadəçi qeydiyyatdan alınmayıb və aludəçiliyin faktiki səviyyəsi əlbəttə ki, xeyli yüksəkdir.

* * *

1979-cu il inqilabından sonra Ayətullah Ruhullah Xomeyni narkotikdən istifadəni "qeyri-islami" elan edərək, asılılığı azaltmağa çalışdı. Ayətullah narkotik vasitələrin edamını "qeyri-insani" adlandırsa da, inqilab narko-

bir hissəsini almağı öhdəsinə götürmüşdü. Beləliklə, narkotik qaçaqmalçılığı Pakistana keçdi.

Xaxşax becərilməsi Pakistanın yoxsul bölgələrində başladı və 1980-ci illərdə İran, Avropa və digər bazarları təmin edərək orada inkişaf etdi. 1990-cı illərin əvvəllərində Pakistanın qeyri-qanuni istehsalı ABŞ-in maliyyələşdirdiyi "məhvetmə və alternativ yaşayış vasitələrinin sayı" nəticəsində qurudu.

Beləliklə, opiat istehsalı Əfqanıstana keçdi və 1980-ci illərin ortalarından etibarən narkotik pulları ilə birlikdə işğalçı Sovet Ordusu ilə vuruşan mücahidləri maliyyələşdirdi. Mücahidləri ac qoymaq, əhali arasında yemək və sığınacaqdan məhrum etmək üçün Sovet Ordusu yandırılmış torpaq siyasətini həyata keçirdi.



tik cinayətkarlarını geniş şəkildə həbs edən və edam edən "təmişləmə" proqramını tətbiq etdi.

İnqilab Tribunalının bədnam baş hakimi və eyni zamanda Narkotiklərə Mübarizə İnqilabi Şurasının rəhbəri, əvvəllər kiçik din xadimi olan Sadiq Xalxali 1979-cu ildə 11 aylıq hakimiyyəti dövründə ən azı 1582 narkotik satıcısı və yüzlərlə başqa aidiyyəti olmayan adamlarla birlikdə ölüm cəzasına məhkum, zəyali cinayətlərə görə özbaşına, heç bir qanuni proses olmadan edam etdirib.

Narkotik cinayətlərinə görə ölüm cəzasının tətbiqi 1988-ci ildən sonra güclənib və o vaxtdan bəri narkotiklə əlaqəli cinayətlərə görə təxminən 19.000 nəfər edam edilib.

İnqilab həmçinin xaxşaxın qanuni becərilməsi ilə bağlı yerli təcrübələrə son qoydu. İran fermerlərinə iqtisadi təsirlərə baxmayaraq, hər hansı qeyri-qanuni əkinçilik də effektiv şəkildə yatırıldı. Tiryəx və metadonun saxlanması dayandırıldı, lakin geniş yayılmış asılılığın başqa müalicəsi mövcud deyildi.

Və bir daha kənar şəxslər narkotiklərə olan sıx tələbatı təmin etmək üçün hərəketə keçdilər. O vaxta qədər Türkiyə öz tiryəx istehsalını faktiki olaraq ləqəlləşdirmiş və qeyri-qanuni ticarətə yönəlmənin qarşısını almışdı. Birləşmiş Ştatlar belə qanuni türk tiryəxinin əhəmiyyətli

Sovetlər kənd əhalisini şəhərlərə qovmaq üçün (onların nəzarətində idilər) meyvə bağlarını və əkin sahələrini yandırdılar, su kanallarını dağıtdılar. Nəticədə xaxşax becərilməsi əhəmiyyətli dərəcədə artdı: sadəcə olaraq, heç bir başqa məhsul sərt hava şəraitində su və gübrə çatışmazlığından sağ çıxma bilmədi. Emal edilməli olan və yaxşı yollardan, qanuni əlavə dəyər zəncirlərindən və bazarlardan asılı olan qanuni mallardan fərqli olaraq, yığılmış tiryəx xarab olmazdı.

Məhv edilmiş torpaqlarda çiçəklənən heroin istehsalının Sovet Ordusunu da geniş şəkildə aludə etməsi əfqan xalqına az da olsa rahatlıq verdi. 1990-cı illərdə Talibanın onsuz da yoxsul və viran olmuş ölkəni 9-cu əsrə qaytarmaq siyasəti - idarəetmənin və sosial-iqtisadi obyektlərin məqsədyönlü məhv edilməsi - bir əsas nəticə verdi: getdikcə daha çox xaxşax.

1998-ci ilə qədər Əfqanıstan dünyanın ən böyük opiat istehsalçısı kimi Myanmanı üstələdi. O vaxtdan bəri qeyri-qanuni üzvi opiatların dominant tədarükçüsü olaraq qalır.

(Ardı var)

Emil MAQALOV,
Regional Sosial Təşəbbüslərə
Dəstək İctimai Birliyinin
sədri, narkoekspert



lərində İranda tiryəkdən sui-istifadə də, əlbəttə, kəskin şəkildə artdı. İranın artan aludəçiliklə bağlı ilk reaksiyaları arasında 1920-ci illərdə narkomanlara "tiryəx payı kuponları" təqdim etmək proqramı olub. Tədrisən, istifadə siyasəti sərtləşdi, xüsusən də "Tiryəx və Alkoqolla Mübarizə Cəmiyyəti" kimi ictimai fəalları kütləvi səfərbərliyi asılılığın dağıdıcı təsirlərini vurğuladı. Bununla belə, 1950-ci illərə qədər İranda o dövrdə 20 milyonluq əhəlinin təxminən 2,5 milyon narkotik istifadəçisinin olduğu təxmin edilir.

1955-ci ildə isə şah narkotik

ciddi təsir göstərdi.

Narkomaniya azalmasa da, iqtisadi və sosial çətinliklər böyük idi. İstehlakçılar və narkomanlar daha uzun müddətə həbs edildilər: 1959-cu ildə həftə xaxşax toxumunun, məsələn, çörəyin üzərində saxlanması ilə əlaqədar üç ilə qədər həbs cəzası var idi.

Qadağa Əfqanıstandan və Türkiyədən tiryəx və heroinin geniş qaçaqmalçılığı ilə sistematik şəkildə pozulmuşdu - bu qaçılmaz nəticə idi, çünki qadağa tələbi dayandırmadı və müalicə vasitələri və proqramlar yox idi. Əfqanıstandan ildə təxminən

44 günlük savaşda 3 dəfə ağır yaralandı, əlillik dərəcəsi verilmir

Sağ ayağında güllə yarası, sol ayağında isə minamyot qəlpəsi var, həkimlər “şəxsiyyət dəyişkənliyi” diaqnozu qoyub, nazirlik bütün sənədləri “yararsız” sayır

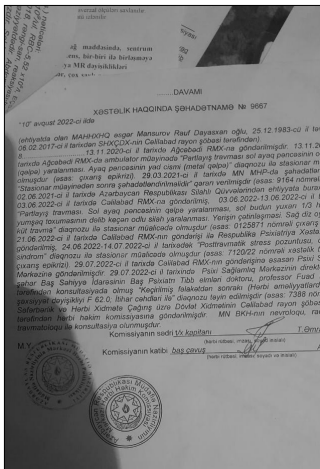


Bakı şəhər sakinisi Mansurov Rauf Dayasxan oğlu tərəfindən “Hürriyyət”-in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. 44 günlük Vətən Müharibəsinin iştirakçısı “şəxsiyyət dəyişkənliyi” və s. xəstəlikləri olmasına baxmayaraq, ona əliliyin verilməməsindən narazıdır:

“Mən, Mansurov Rauf Dayasxan oğlu, yazaraq bildirim ki, artıq bu saxtakar qurumların əlindən təngə gəlmişəm. 44 günlük Vətən Müharibəsində Xocavənd və Fizuli rayonlarında gedən döyüşlər zamanı 3 dəfə ağır yaralanmışam. Sağ ayağımda güllə yarası, sol ayağımda isə minamyot qəlpəsi var. Maşağa Ruhi

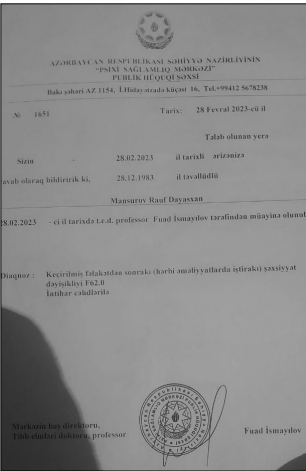
Əsəb Dispanserində yatmışam, hal-hazırda da müalicə alıram. Mənə “şəxsiyyət dəyişkənliyi” diaqnozu qoyulub. Amma indi o sənədləri Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin ekspertləri yararsız sayırlar.

Mən sizin qəzet vasitə-



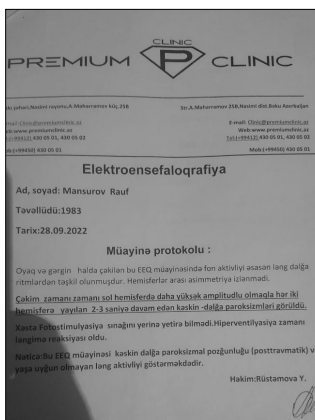
silə psixiatr həkimlərə müraciət edirəm, şəxsiyyət dəyişkənliyi diaqnozu qoyulan xəstə sağala bilərmi?

Dəfələrlə intihara cəhd etmişəm, mən heç kəsden artıq heç nə istəmirəm, mən öz haqqımı versinlər. 3 ildir pensiya ala bilmirəm. Nə yox, nə də he deyirlər.



Vəziyyətimə görə ailəm də dağılıb. Mən başa düşürəm, yalandan xəstəliklərlə pensiya alan, əlillik təyin etdirən çoxdur. Amma gerçək xəstələrə də verin, bu qəder insafsızlıq olmaz”.

Məsələ ilə bağlı Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə əlaqə saxladıq. Nazirlikdən bildirdilər:



“Cəlilabad rayon sakinisi Mansurov Rauf Dayasxan oğlu tibb müəssisəsi tərəfindən rəsmiləşdirilən göndəriş əsasında 28.03.2023-cü il tarixdə Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyinə dəvət edilərək əyani müayinə edilib.

Müayinə zamanı vətəndaşın sağlamlıq vəziyyətində əlillik təyinatına əsas verən psixoproduktiv əlamətlər, davranış pozuntuları, ətrafların və digər orqanların patofunksional pozuntuları müşahidə edilməyib.

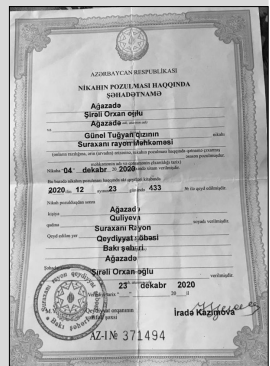
Nəticədə Nazirlər Kabinetinin 187 nömrəli Qərarına uyğun olaraq Diaqnoz əlillik təyininə əsas verməməsi barədə qərar qəbul edilib”.

Jalə FAMILQIZI

6 azyaşlı uşağını tək böyüdən ata nazirlikdən narazıdır

Şirəli Ağazadə: “Evə gəlib baxış keçirdilər, amma deyirlər ki, ev yiyəsi içəri girməyə icazə vermədi”

Bakı şəhər sakinisi Şirəli Ağazadə Orxan oğlu tərəfindən “Hürriyyət”-in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. 6 azyaşlı uşağını tək böyütdüyünü deyən şikayətçi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən narazıdır:



“Mən, Şirəli Ağazadə Orxan oğlu, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırarsınız. 6 azyaşlı uşaq atasıyam, uşaqlarımı tək böyüdü-rəm. 3 ildən çoxdur ki, çoxuşaqlı ailələrə verilən sosial müavinət mənə şamil edilmir.

Konstitusiya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdulla-yev 14.11.2022-ci ildən qərar çıxarıb ki, bu müavinət bədgən çox uşağı olan tək ataya da verilsin. Amma Milli Məclisdə buna baxan yoxdur.

Bütün dövlət orqanlarına müraciət etmişəm, hamı-sından da imtina cavabı gəlir. Yəni 6 uşaq atası olma-ğım baxmayaraq, mən o puldan məhrum olmuşam.

Bütün dövlət qurumları çoxuşaqlı ailələrə düşmə-n kimi baxır. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi-nə sənəd verəndə də gülməli imtinalarla qarşılaşdım. Evə gəlib baxış keçirdilər, amma deyirlər ki, ev yiyəsi içəri girməyə icazə vermədi. Halbuki evdə çəkiliş də et-dilər.

Daha sonra imtina gəldi ki, qaz, işıq, su kodunu düz yazmamısınız. Amma ona da özləri baxıblar.

Bundan sonra isə cavab gəldi ki, ailə tərkibimi düz göstərməmişəm. Necə göstərməliyəm, başa düşmü-rəm?! Uşaqların da, özümün də şəxsiyyət vəsiqəmizi onlara təqdim etmişdim.

Axırıncı dəfə avqust ayının 30-da sənəd vermişdim. Sentyabr ayının 22-si evə baxış keçirildi, oktyabrın 22-si isə mesaj gəlirdi ki, sosial müavinət təyin olunub. Amma yenə də mənim 2 ayının pulunu verməyəcək-lər. Çünki oktyabr ayında qərar çıxdı ki, mesaj gələn gündən hesablanacaq. Övvəllər isə sənəd verilən gün-dən hesablanırdı.

Uşaq pulundan isə heç bir xəbər yoxdur”.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

Naxçıvanın təmizlik işçiləri Məşğulluq İdarəsindən narazıdır

Naxçıvan şəhəri, Culfa rayonunun bir qrup qadın sakinləri tərəfindən “Hürriyyət” qəzetinin redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçilər iddia edirlər ki, Məşğulluq İdarəsi onları iş saatından əlavə çalışdırır, qarşılığında isə əlavə ödəniş verilmir:

“Biz, bir qrup qadın, Əmək və Əha-linin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə də şikayət etmişik. Şikayətimizdən sonra bi-zi işlə təmin etdilər, amma indi də Məş-ğulluq İdarəsi bizi incidir ki, iş istədiniz, verdik, indi də bizim dediklərimizi et-məlisiniz. Bizə deyirlər ki, saat 9-dan 1-ə kimi işinizi görün, 1-də nahara ge-din, daha sonra işinizin başına qayıdın.

Hər birimiz onlara müraciət edib bil-dirdik ki, evdə ailəmiz, uşağımız, prob-lemimiz var, o qədər iş saati olar? 327 manat əmək haqqı verilir, səhərdən axşama kimi bizi işlədirlər.

Səkinin üzərində oturmaqdan bir ne-çə nəfər qadın hal-hazırda iynə-dərman-dadır. Hara şikayət ediriksə, bizə cavab vermir. Culfa İcra Hakimiyyəti deyir ki, bizlik deyil, kim sizə iş verib, gedin o da

“327 manat əmək haqqı verirlər, səhərdən axşama kimi bizi işlədirlər”



həll etsin. Qalmış qərsiz vəziyyətdə.

Sizin sayt vasitəsilə hörmətli Fuad Nəcəfliyə müraciət edirik: “Bu soyuq aylarda küçələrdə qalmış q, xahiş edi-rik, bizə kömək edin. Biz xadimələrə

zülüm edirlər, saatdan artıq işlədirlər”.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.



Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

**İctimai və dövlət
maraqlarının müdafiəsi**



vam etdirirlər".

Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqor-yanın ABŞ-a səfərinə də toxunan politoloqun sözlərinə görə, Vaşinqtonda keçirilən danışıqlarda İrəvana Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması və Rusiyanın orbitindən çıxmaq istiqamətində təlimatlar verilib. Məhəmməd Əsədullazadə əlavə edib ki, Nikol Paşinyan hakimiyyəti Azərbaycanla sülh müqaviləsinin bağlanması ilə bağlı bütün təlimatları Qərbdən alır: "Ermənis-

Qərb Ermənistanı Azərbaycan

Bugünlərdə Fransanın "Arquus" qrupunun istehsalı olan "Bastion" tip-
li 24 zirehli texnika Ermənistanla göndərilib. Həmçinin, siyahıya hazırda istehsalda olan eynitipli daha 26 hərbi maşın əlavə ediləcək. Bildirilir ki, Ermənistan bu yaxınlarda "Thales"dən üç ədəd GM2 200 radarı üçün sifariş imzalayıb və MISTRAL 3 zenit-raket komplekslərinin tədarükü ilə bağlı danışıqlar aparılır.

Onu da nəzərinizə çatdırraq ki, erməni mediasının məlumatına görə, Fransa Senatı tez bir zamanda Ermənistanla "Sezar" özüyəriyən artilleriyasının tədarükü məsələsinə baxmağa çağıraraq: "Fransa hakimiyyəti Ermənistanla müdafiə silahlarının verilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edib. Müdafiə və hücum silahları arasındakı fərq, əslində Ukraynadakı müharibənin göstərdiyi kimi, o qədər də praktik deyil. Gəlin eyni səhvləri təkrar etməyək və əvvəldən lazım olan avadanlıqların çatdırılmasını gecikdirməyək. Buna görə də biz Ermənistan hakimiyyətinin bütün müdafiə tələblərinə, xüsusən də onların artilleriyaya ehtiyacı ilə bağlı dərhal cavab verməliyik".

Bu arada, Rusiya Dövlət Dumasının MDB işləri üzrə komitəsinin rəhbəri Leonid Kalaşnikov isə bəyan edib ki, Qərbdən, xüsusən də onun Cənubi Qafqazdakı fəaliyyətindən yaxşı heç nə gözləməyə dəyməz: "Görürük ki, hazırda Fransa Ermənistanla hərbi texnika verir, silah vermək niyyətindədir, Böyük Britaniya ilə də bəzi razılaşmalar var. Onlar sadəcə yaşamaq üçün pul versəydilər, eybi yox. Amma silah verirlər. Sual budur: onlar nə üçün silahla təmin edirlər? Qərb



Məhəmməd Əsədullazadə:
"Ermənistanın təklifləri sülhdən yayınmağa və Azərbaycana qarşı beynəlxalq təzyiqləri artırmağa hesablanıb"

bunu regionda eskalasiya və gərginliyi artırmaq üçün edir". Kalaşnikovun fikrincə, Qərb dünyanın istənilən yerində oxşar ssenarini həyata keçirir: "Onlar üçün bu gün Rusiyanın ətrafında yandırmaq istedikləri bir neçə



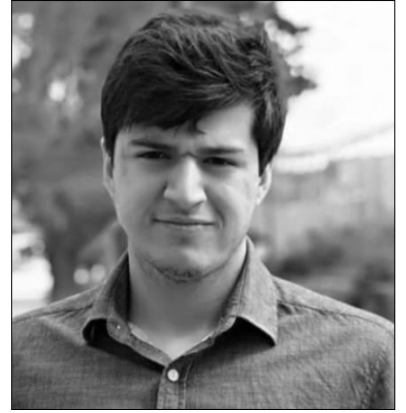
Zaur Məmmədov:
"Paris və İrəvan hücum xarakterli silahları Zəngəzurda doldurmağı planlaşdırır ki, bununla da Fransa ATƏT, NATO və Avropa İttifaqı qanunlarını kobud şəkildə pozur"

tan üçün Ukrayna ssenarisinin variantı hazırlanır. Ermənilər başa düşməlidirlər ki, onların nə Avropa Birliyi ölkələri ilə, nə də ABŞ ilə sərhədləri var ki, bir növ



Elxan Şahinoğlu:
"Əgər bu dəfə fə Fransanın hərbi texnikası Gürcüstan vasitəsilə Ermənistanla çatdırılsa, bu, Azərbaycan cəmiyyətində Tiflislə tərəfdaşlıqla bağlı haqlı suallar yaradacaq"

Beləliklə, mövzu ilə bağlı mövqeyini "Hürriyyət"lə bölüşən Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini, politoloq Məhəmməd Əsədullazadə hesab edir ki, hazırda Ermənistan hakimiyyəti həm sülh, həm də düşmənçilik siyasətini paralel şəkildə davam etdirir: "Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan azərbaycanlılarla ermənilərin birgə yaşayışından danışaraq, hətta azərbaycanlıların Ermənistanla qayıdışının mümkünliyünü vurğulayıb. Digər tərəfdən isə Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan ATƏT xarici işlər nazirlərinin konfransında Azərbaycana qarşı düşmənçilikdən, etnik təmizləmədən, Azərbaycanın Ermənistanla qarşı "tə-cavüz" siyasətindən danışaraq. Göründüyü kimi, Ermənistan rəsmiləri bir tərəfdən sülhdən dəm vurur, bir tərəfdən də beynəlxalq müstəvidə Azərbaycana qarşı düşmənçilik siyasətini da-



Kənan Novruzov:
"Ermənistandan maşa kimi istifadə edən güclərin ondan asanlıqla əl çəkəcəkləri əgəlabatan görünür"

tan tərəfi Azərbaycana 6-cı dəfə sülh təkliflərini göndərərək və cavab almadaqlarını vurğulayıb. Azərbaycanın təklifinə iki aydan sonra cavab verən İrəvanın təkliflər göndərməsi və cavab gözləməsi manipulyasiya siyasətinin bariz nümunəsidir. Ermənistanın təklifləri sülh müqaviləsinə baxmayaraq hesablanıb və məqsəd Azərbaycana qarşı beynəlxalq təzyiqləri artırmaqdır".

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini bildirib ki, Avropa İttifaqı və ABŞ-a arxalanan Nikol Paşinyan Azərbaycanla bərabər şəkildə sülh müqaviləsinin bağlanmasında maraqlıdır: "Ermənistan təklif edir ki, anklavlarla məsələ barter şəkildə həll edilsin, qoşunlar "güzgü" prinsipi ilə geri çəkilsin, Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin açılmasını gündəliyə daşmasın və nəhayət, Ermənistan sülh qovşağı planının iştirakçısı olsun. ABŞ dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçisi Ceyms O-Brayn ölkəmizə səfər

Bu arada, Rusiya Dövlət Dumasının MDB işləri üzrə komitəsinin rəhbəri Leonid Kalaşnikov isə bəyan edib ki, Qərbdən, xüsusən də onun Cənubi Qafqazdakı fəaliyyətindən yaxşı heç nə gözləməyə dəyməz: "Görürük ki, hazırda Fransa Ermənistanla hərbi texnika verir, silah vermək niyyətindədir, Böyük Britaniya ilə də bəzi razılaşmalar var. Onlar sadəcə yaşamaq üçün pul versəydilər, eybi yox...

"qaynar nöqtə" var. Son illərdə Ermənistan və Azərbaycan sərhədləri boyunca Qərbin düşməni olan İrandır. Və bu gün Ermənistan vasitəsilə Qərbin Rusiya və İranı müşahidə etmək imkanı var. Ona görə də Ermənistanla ABŞ-ın ən böyük səfirləri fəaliyyət göstərir. Bu vəziyyətdə Ermənistan Rusiyaya və İrana qarşı alət kimi çıxış edir. Ermənis-

bu kartı oynamağa cəhd etsinlər. Sadəcə olaraq bu cür hərəkətləri ilə dövlətlərini böyük təhlükə qarşısında qoyurlar. Onları dərhal dayandırmaq lazımdır".

**"Paşinyan hakimiyyəti
Azərbaycanla sülh
müqaviləsinin bağlanması
ilə bağlı bütün
təlimatları Qərbdən alır"**

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında çap olunur

edərək Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin detalları müzakirə ediləcək. Hesab edirəm ki, ABŞ diplomati Azərbaycanla Ermənistanın vəkil kimi gələcək”.

“Əgər region ölkələri bu məsələləri susqunluqla qarşılasalar, o zaman Azərbaycan özü lazımi addımları atacaq”

Fransa Senatının Ermənistanla “Sezar” özüyəriyən artilleriyanı tədarük etmək niyyətində

dövlətlərinin bir-birinə integrasiyası üçün əlindən gələni edəcək. Çünki Türk Dövlətləri global gücü olan siyasi, iqtisadi və hərbi platformaya çevrilməlidirlər. Hər kəs də bilməlidir ki, Cənubi Qafqazı öz geosiyasi ambisiyalarının qurbanına çevirməməlidir, belə olan təqdirdə istər-istəməz Azərbaycan ilə aralarında problemlər yaranacaq”.

“Aydındır ki, Fransa Gürcüstana təzyiq edir, ancaq Tiflisin Azərbaycanla strateji



Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin Türk Dünyasının gələcəyinə həsr olunan beynəlxalq Turan konfransında çıxışı zamanı deyib ki, Ermənistan indi də nələrsə hazırlaşır. O bildirib ki, məhz bu səbəbdən Azərbaycan daha güclü olmalıdır. Məlum olduğu kimi, indi gündəlikdə olan əsas məsələ İrəvanla Bakı arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasıdır. Qələbəmizlə başa çatan Vətən müharibəsindən sonra rəsmi Bakı İrəvana sülh əlini uzatdı. Amma savaşın üzərindən 2 il keçməsinə baxmayaraq, Ermənistan hələ də bizim uzatdığımız sülh əlini tutmayıb. Bunun bir neçə səbəbi var. Əsas məsələlərdən biri budur ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan hələ də siyasi iradə göstərə bilmir. Məlum olduğu kimi, Qərb dövlətləri, o cümlədən ABŞ və Fransa Cənubi Qafqazdakı sülhdə, həmçinin Ermənistanla Azərbaycan arasında əlaqələrin normallaşmasında maraqlı deyil. Buna görə də Vaşinqton və Paris bütün imkanları ilə sülh müqaviləsinə mane olmağa çalışır. Son zamanlar Fransanın Ermənistanı silahlandırmasına dair məlumatlar yayılır. Əslində bu, heç də təəccüblü deyil. Çünki Qərb Ermənistanla münasibətdə faktiki olaraq “kökə və qamçı” siyasətini tətbiq edir. Paris və Vaşinqton bəzən şirnikləndirməklə, bəzən də təzyiqlərlə İrəvanı sülh müqaviləsindən yayındırır”.

Kənan Novruzovun fikrincə, Ermənistan hakimiyyəti sülh istədiyini desə də, bu istiqamətdə əməli addımlar atmır: “İttihamların qismən azalmasına baxmayaraq, hələ də davam edir. Ermənistandan maşa kimi istifadə edən güclərin ondan asanlıqla əl çəkəcəkləri ağılabatan görünür. Üstəgəl, son zamanlar Ermənistan ordusunun yeni sənərlər qazdığına dair xəbərlər yayılır. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, diqqətli olmaqda fayda var. Yeni döyüşlər başlaya bilər. Bu, üçüncü güclərin təhriki ilə Ermənistanın qurban seçilməsinin nəticəsi olacaq. Rəsmi İrəvan ən qısa vaxtda siyasi iradə göstərərək, Azərbaycanla danışıqlar masasına oturmağa, “yanacaq””.

Vazeh BƏHRAMOĞLU

İrəvanla növbəti savaşa sürükləyir

olduğunu xatırladan Prezident yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının müşaviri, Bakı Politoloqlar Klubunun rəhbəri Zaur Məmmədov isə bu qənaətdədir ki, müdafiə xarakterli silahları Ermənistanla göndərərək region ölkələri tərəfindən sərt reaksiya görməyən Paris və İrəvan bu dəfə hücum xarakterli silahları Zəngəzura doldurmağı planlaşdırır: “Əgər region ölkələri bu məsələləri susqunluqla qarşılasalar, o zaman Azərbaycan özü lazımi addımları atacaq. 30 il Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan dövlət hücum silahlarına malik ola bilməz. Bu, Azərbaycana birbaşa təhdidir. Fransa ATƏT, NATO və Avropa İttifaqı qanunlarını kobud şəkildə pozur”.

Politoloq qeyd edib ki, Azərbaycan xarici siyasətinin ən böyük özəlliyi, dövlətimizin bütün çağırışları bir-bir dəf etməsi, rəsmi Bakının balanslı qoruması ilə bağlıdır: “Azərbaycan bu illər ərzində hegemon dövlətlərin - “Bakı bizimlə yox, rəqibimizlədir” kimi düşünməsinə şərait yaratmadı. Bəli, müəyyən dövrdə müəyyən dövlətlərlə problemlər yaşana bilər, bu labüddür. Dövlət də insan kimi enişli-yoxuşlu dövrlərdən keçir, proseslər siyasi orqanizmə bənzəyir. Azərbaycan indiyə qədər olduğu kimi, bundan sonra da ABŞ, Avropa İttifaqı, Rusiya, İran və Çin ilə əməkdaşlığını davam etdirəcək, xarici siyasi vektorlar arasında ayrı-seçkilik etməyəcək, kiminləsə birleşərək digərinə qarşı proseslərdə iştirak etməyəcək. İranı çıxmaq şərtilə, digər istiqamətlərlə münasibətlərdə sabitliyi proqnoz edirəm. Xüsusilə, ABŞ, Avropa İttifaqı və Rusiya istiqamətləri arasında balanslı siyasət aparacaq. Qərb platformalarında fəallıq davam edəcək. Eyni zamanda, Bakı Türk

tərəfdaşlığa uyğun fərqli seçim imkanı da var”

“Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu isə bildirib ki, Fransanın hərbi texnikasının növbəti partiyası da Gürcüstan limanları və nəqliyyat yolları vasitəsilə Ermənistanla çatdırılırsa, bu, Azərbaycan cəmiyyətində Tiflislə tərəfdaşlıqla bağlı haqlı suallar yaradacaq: “Fransa Ermənistanla yenidən hərbi texnika göndərməyi planlaşdırır. Ötən dəfə “Bastion” tipli 24 zirehli texnika Ermənistanla çatdırılmışdı. Bu dəfə həm bu tip zirehli texnika, həm də radarlar və zenit-raket kompleksləri Ermənistanla çatdırılacaq. Görəsən, Tiflis bu dəfə də həmin hərbi texnikanın Gürcüstan ərazisindən Ermənistanla çatdırılmasına şərait yaradacaq? Gürcü rəsmilər bununla bağlı açıqlamalarında beynəlxalq hüquqa zidd addım atmadıqlarına işarə ediblər. Orası elədir, ancaq ortada Azərbaycanla strateji tərəfdaşlıq var. Gürcüstanda bilməlidirlər ki, Fransanın hərbi texnikasının növbəti partiyası da Gürcüstan limanları və nəqliyyat yolları vasitəsilə Ermənistanla çatdırılırsa, bu, Azərbaycan cəmiyyətində tərəfdaşlıqla bağlı haqlı suallar yaradacaq. Aydındır ki, Fransa Gürcüstana təzyiq edir, ancaq Tiflisin Azərbaycanla strateji tərəfdaşlığa uyğun fərqli seçim imkanı da var. Gürcüstanı enerji və kreditlərlə təmin edən Azərbaycanıdır. Gürcüstanın müdafiə naziri bugünlərdə Bakıda idi, azərbaycanlı və türkiyəli həmkarıyla üçtərəfli müzakirələr apardı. Yəqin ki, bu görüş və müzakirələrdə gürcü nazirə mövcud reallıqlar izah edilib”.

“Vaşinqton Azərbaycanla bağlı xarici siyasətini

Elxan Şahinoğlunun sözlərinə görə, Azərbaycanda bir qrup ekspertin fikrincə, əslində Ermənistanla Rusiya oyun oynayırlar, aralarındakı gərgin münasibətlər oyunun bir hissəsidir: “Bu qrupun qənaətinə görə, Qərbin sanksiyaları altında olan Rusiya ona lazım olan texnologiyaları Ermənistan üzərindən əldə edir və bu hər iki dövlətin maraqlarına xidmət edir, Rusiya texnologiyalara yiyələnir, Ermənistan isə pul qazanır...”

korrektə etməlidir, iki dövlət arasında təhlükəsizlik və enerji sahəsində illərin əməkdaşlığı mövcuddur”

Elxan Şahinoğlunun sözlərinə görə, Azərbaycanda bir qrup ekspertin fikrincə, əslində Ermənistanla Rusiya oyun oynayırlar, aralarındakı gərgin münasibətlər oyunun bir hissəsidir: “Bu qrupun qənaətinə görə, Qərbin sanksiyaları altında olan Rusiya ona lazım olan texnologiyaları Ermənistan üzərindən əldə edir və bu hər iki dövlətin maraqlarına xidmət edir, Rusiya texnologiyalara yiyələnir, Ermənistan isə pul qazanır. Qərbin bu sövdələşmədən şübhəsi olması üçün Ermənistanın guya Rusiyanın regional siyasətindən narazı qaldığı görüntüsü yaradılır. Belə bir sualı da gündəmə gətirirlər: Kreml Nikol Paşinyandan bu qədər narazıdırsa, indiyənə qədər niyə onu cəzalandırmayıb, axı əlində kifayət qədər alətləri var? Bu yanaşmanı tam bölüşməsəm də, baş nazir Nikol Paşinyanın bir ayağı ilə Qərbdə olduğu, digər ayağını isə Rusiyadan çəkmədiyini düşünürəm. Statistika görə, Ukraynaya qarşı işğalçı müharibə başladıqdan sonra Ermənistanla Rusiya arasında idxal-ixrac əməliyyatları şübhəli şəkildə artıb. Bu da onunla əlaqələndirir ki, Ermənistan Rusiyaya lazım olan texnologiyaları Qərbdən alaraq Mosk-

vaya ötürür. Buna baxmayaraq, Rusiyanın “Yuxarı Lars” sərhəd keçid məntəqəsində Ermənistanla aid kənd təsərrüfatı məhsullarının keçidinə imkan verməməsi oyun deyil, reallıqdır”.

Politoloq iddia edir ki, bir qrup erməni eksperti oxşar sözləri Azərbaycan-ABŞ münasibətləri haqqında deyir: “Guya Azərbaycan-ABŞ gərgin münasibətləri də oyundur, məqsəd Rusiyanın Qərblə yaxınlaşan Ermənistanla təzyiqini artırması və İrəvanın Kremlə münasibətlərin gərginləşməsinə nail olmaqdır. Erməni ekspertləri bunun həm ABŞ-ın, həm də Azərbaycanın maraqlarına cavab verdiyini iddia edirlər. Həqiqət bundan ibarətdir ki, Vaşinqton Azərbaycanla bağlı xarici siyasətini korrektə etməlidir, iki dövlət arasında təhlükəsizlik və enerji sahəsində illərin əməkdaşlığı mövcuddur. Bu oyun deyil, reallıqdır”.

“Paris və Vaşinqton bəzən şirnikləndirməklə, bəzən də təzyiqlərlə İrəvanı sülh müqaviləsindən yayındırır”

Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Kənan Novruzov isə Ermənistanın hələ də rəsmi Bakının uzatdığı sülh əlini tutmamasının bir neçə səbəbi olduğunu vurğulayıb: “Milli Məclisin deputatı Ceyhun Məmmədov dekabrın 2-də Beynəlxalq

**Bəxtiyar ƏLİYEV**

Azərbaycanda narkobiznesi kimlər himayə edir?

Azərbaycanda narkomaniyaya və narkotik ticarətinə qarşı mübarizə son vaxtlar aktiv fazaya keçib. Müvafiq dövlət qurumları ilə yanaşı, Qeyri-Hökumət Təşkilatları (QHT), media, eləcə də sırası vətəndaşlarımız da bu prosesdə aktiv iştirak edir. Məhz bunun nəticəsidir ki, son 2 il ərzində demək olar, hər gün onlarla narkotacir saxlanılmaqdadır.

Bəzi informasiyalara görə, “narkotik məhbusları”-nın sayının sürətlə artması səbəbindən artıq həbsxanalarda məhbus sıxlığı yaşanır. Yeni 4 nəfər üçün nəzərdə tutulan kameralarda 8, bəzən daha artıq məhbus saxlanılır ki, bu da, xüsusilə, isti aylarda həbsxana həyatını dözülməz edir. Təsədüfi deyil ki, bu problem zaman-zaman beynəlxalq təşkilatların hesabatlarında da yer alır.

Təəssüflə qeyd edilməlidir ki, hər gün onlarla narkotacir qandallansa da, bu sahədə ciddi irəliləyiş müşahidə edilmir. Əksinə, ölkəmizdə istər narkotik istifadəçiləri, istər də narkotacirlərin sayı günbəgün artmaqdadır. Vəziyyət o həddə çatıb ki, narkotik artıq orta məktəblərə də “ayaq açıb”. Bütün bunlara paralel olaraq, ölkədə kriminal durum da getdikcə pisləşməkdədir ki, bu da yetkili qurumları ciddi narahat edir. Çünki günbəgün genişlənməkdə olan narkotik şəbəkəsi qazanın pullar hesabına silahlanmaqda və dövlət təhlükəsizliyimiz üçün böyük təhdidə çevrilməkdədir.

Təsədüfi deyil ki, son vaxtlar ələ keçirilən narkotacirlərin hər iki nəfərindən birində narkotiklə yanaşı silah da aşkar olunur. Görünür, məhz bu səbəbdən də Daxili İşlər Nazirliyi haqlı olaraq təxminən iki aya yaxındır ölkəmizdə silahsızlaşdırma strategiyası həyata keçirməkdədir. Hansı ki, hər gün müxtəlif rayonlarda onlarla odlu silah, eləcə də ağır döyüş silahlarının ələ keçirilməsi haqda informasiya verilir.

Əlbəttə, istər DİN-in, istər də digər qurumların bu sahədə gördüyü işlər təqdir olunmalıdır. Lakin hər bir vətəndaşımız kimi, bizi də bir məsələ düşündürür: necə olur ki, indiyədək ölkənin narkotik biznesini himayə edən məmurlardan bircə nəfər belə, həbs olunmayıb? Kimsəyə sirr deyil ki, narkotik ticarəti sıradan bir vətəndaşın imkanları xaricindədir. Bütün ölkələrdə bu şəbəkəni himayə edən yüksək çinli məmurlar olur. Azərbaycanda da narkoşəbəkənin yüksək səviyyədə himayə olunduğu kimsəyə sirr deyil. O halda, necə olur ki, indiyədək həbs olunanlar sadəcə sıradan satıcılar, yəni “barıq”lardır, onları yönləndirən şəbəkə rəhbərləri, narkobaronlar və bu ticarətə dəstək verən, ən azı nəyinsə müqabilində satışa göz yuman bircə məmur da ələ keçməyib? Hər halda, bu sual ətrafında düşünməyə dəyər. Çünki, nə qədər ki, ölkədə narkobiznesi himayə edən məmurlar “toxunulmaz” qalacaq, o zaman aparılan mübarizə ciddi nəticə verməyəcək.

Odur ki, hər bir sahədə olduğu kimi, narkoticarətə qarşı mübarizədə də problemin həlli üçün “xırda balıqlar”ı qurban verməkdənsə, “böyük balıqlar”ı ti-lova salmaq haqda düşünməliyik.

Rüstəm Kərimli Apellyasiya Məhkəməsinin ləğv etdiyi işi 4 ildir gizlədir

Torpaq mülkiyyəti hüququ Konstitusiyaya ilə, “Torpaq islahatı haqqında”, Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında” və s. normativ hüquqi aktlarla təminat verilən hüquqdur. Qarabağ savaşı əllərinə bələdiyyədən bir dəfə pulsuz, dövlətdən iki pay torpaq verilməsi də qanunvericiliyin tələbidir. Di gəl, nə icra hakimiyyətləri, nə də bələdiyyələr bu hüquqa sayğı göstərir. Məhkəməyə müraciət edəndə isə...

Bakı şəhəri, Nərimanov bələdiyyəsinin 1-ci dərəcəli Qarabağ əlili rayon sakini Nəsim bəy Yusifbəyli küçəsinin sonu, Fətəli Xan Xoyski-1 ünvanının arasındakı istifadəsiz torpaq sahəsini verməkdən imtinasından 2 sayılı Bakı İnzibati İqtisadi Məhkəməsinə (2 BİİM) iddia qaldırılıb. Hakim Rüstəm Kərimli 15.10.2019 tarixli qərarla gizləncə icraata xitam verib.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi 05.03.2020 tarixli qərarla aşağı instansiyanın qərarını ləğv edib və işi baxmağa Bakı İnzibati Məhkəməsinə göndərilib. 3 il yarım keçsə də işin “bəxtinə” yenidən baxılmaq yazılmayıb. Heç demə, Sabunçu Məhkəməsinə hakimlik yapan Rüstəm Kərimli Ədliyyə Nazirliyindəki tanışlarının araclığı ilə özünü Bakı İnzibati Məhkəməsinə ezam edərək və ləğv edilmiş işini icraatına götürüb, 4 ilə yaxındır gizlədir.(?)

Hakimin işi gizlətməsi faktı elə açıq-aşkardır ki, Məhkəmə Hüquq Şu-



Bakı İnzibati Məhkəməsi yuxarı instansiyanın ləğv etdiyi işə 9 ildir baxmır

rasına yalnız fakta qiymət vermək qalır. Özbaşınalığa baxın, hakim R. Kərimli 2-1(112)- 5191/2020 sayılı işi “elektron məhkəmə” informasiya sistemindən tamam siliib! Hələ də nə iş sistemə bərpa edilir, nə də yuxarı instansiyanın məcburi göstərişinə əsasən işə yenidən baxılır.

Bakı İnzibati Məhkəməsinin apellyasiya instansiyasının ləğv etdiyi işlərə yenidən baxmaqdan imtinası bu “gizliliklə” bitmir. Birinci instansiyanın 06.05.2015 tarixli DSMF-ə qarşı qərarını Bakı Apellyasiya Məhkəməsi 02.07.2015 tarixli, 2-1(103)-1098/15 sayılı qərarla ləğv edib və işi sonrakı prosessual hərəkətlərin edilməsi

üçün 1 BİİM-ə qaytarıb. 9-cu ildir işə yenidən baxılması gerçəkləşmir.

Belə məhkəmə təminatı hüququ ilə hansı maddi hüququ, mülkiyyət hüququnu əldə etmək olar? Bircə onu deyək ki, Rüstəm Kərimlinin hakim adından aralararaq işi gizlətməsi mübahisə predmeti olan torpaq sahəsinin gizləncə satılması ilə sonulanıb. Gizlin satışdan varlananlar isə Nərimanov RİH, bələdiyyə, ƏMDX və... təbii ki, hakim Rüstəm Kərimli olub.

İndi söz Məhkəmə Hüquq Şurasındadır: yuxarı instansiyanın ləğv etdiyi işlərin qatı nə vaxta qədər “tam gizli” qrifi” ilə açılmayacaq?

Məğrur BƏDƏLSOY

“6 hərbiçimiz ermənilərlə qeyri-bərabər döyüşdə şəhid oldular”

Birinci Qarabağ Müharibəsinin iştirakçısı Ərşad Qaraşov Ağdaban döyüşündə həlak olan hərbiçilərimizlə bağlı ölkə rəhbərliyinə müraciət etdi

Kəlbəcər rayon sakini Ərşad Baba oğlu Qaraşov tərəfindən “Hürriyyət”in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Birinci Qarabağ Müharibəsi veteranı, tağı komandiri Ərşad Qaraşov qəzetimiz vasitəsilə Prezident İlham Əliyevə, Daxili İşlər naziri Vilayət Eyvazov, Baş prokuror Kamran Əliyevə, Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin rəisi Əli Nəziyevə, eləcə də Kəlbəcər Rayon İcra Hakimiyyətinə və Kəlbəcərdən olan deputat Aqil Məmmədova müraciət edən şikayətinin məktubunu olduğu kimi dərc edirik: “Cənab Prezident!

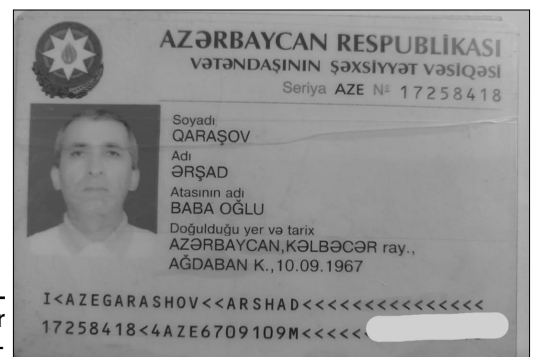
1993-cü il, mart ayının 27-də Kəlbəcər rayonu, Ağdaban kəndinin Sarıdağ yüksəkliyi yaxınlığında döyüş mövqelərində xidmət çəkən N sayılı hərbi hissənin 5-ci “rota”sının hərbiçilərindən 6 nəfər işğalçı erməni hərbi

qüvvələri ilə qeyri-bərabər döyüşdə qəhrmanlıqla sava-

ÜLFƏT ƏLƏKBƏR OĞLU KƏRİMOV



şaraq, şəhid oldular. Bunlar Kərimov Ülfət Ələkbər oğlu (“Rota” komandiri, ölümündən sonra “Azərbaycan Bayrağı Ordeni” və “İgidliyə görə” medalı



ilə təltif edilmişdir), İsmayilov Sənan (pulemyotçu), Qəhrəmanov Rəsim (sırası), Sevincikov Yusif (sırası), Aliyev Rizvan (sırası) və Həşimov Kərim (sırası) olmuşlar. Ermənilərin davamlı artilleriya atəşi və sürətli əks-hücumu nəticəsində şəhid düşən bu döyüşçülərimizin nəşini o zaman arxaya təxliyə etmək mümkün olmamışdır.

Qəhrman ordumuzun keçirdiyi antiterror əməliyyatı nəticəsində hal-hazırda Ağdaban kəndi də işğaldan azad edilib. O döyüşlərin canlı şahidi və iştirakçısı olaraq, Sizdən və digər aidiyyəti dövlət qurumlarının rəhbərlərindən xahiş edirəm ki, şəhid hərbiçilərimizin nəşinin axtarılıb tapılması, əməliyyat-axtarış aparılması üçün gecikmədən işə başlanmasına göstəriş verəsiniz”.

Jalə FAMILQIZI



Qeyrət qalasının sağalmaz yarası

Şəhid Tağı Abdullazadənin döyüş yolu...

Həyat səni mənə belə tanıdacaqmış demək. Sən şəhid olaraq mənim qəlbimə köçəcəkmisən. Dünya boyda sən-sizliyə qər q olacaqmışam. Biraz nakam ömrünə ağlayacaqmışam, biraz da yarının divara asdığı şəklinə göz dikərək səhərə qədər sənə ünvanladığı cavabsız suallara ağlayacaqmışam. Bunlara birtəhər dözsəm də dözülməz qəlb ağrıları da yaşayacaqmışam. Məsələn, Yusifin telefonda sevinc və kədərle qarışıq hisslərlə "Manya bibi, Manya bibi, atama yeni medallar verdilər. Sabah taxıb məzarı üstünə gedəcəm. Qoy atamın ruhu görüb sevinсин" sözlərini eşitdiyimdə çarəsizcəsinə susdum. Əslində dilim susdu. Ancaq əminəm ki, ruhunun fəryadı ta Tağının cənnətinə qədər gedib çatdı.

Bir uşaq düşünün, heç bir geyiminin yarlığını atasının məzarına göstərmədən qoparmır və geyinmir. İlk bağçaya gəndə, ilk məktəbə gəndə bütün uşaqların ataları gəldi, ancaq Yusif atasına getdi. Gecə-gündüz demədən Yusif atasını görmək istədiyində Naxçıvan şəhərindən Sədərək Şəhidlər xiyabanına gədən isə Tağının can yoldaşı Nuranə, Tağının dili ilə desək "Nuruş"dur.

"Dərdi çox olanların gülüşü dərin olur" deyirlər. Nuranə tam o deyimə bir izahdır. Həmişə yetməyə çalışan, həmişə sevindirmək üçün əlindən gələni əsirgəməyən bu gənc qadının təkə özünü sevindirməyə gücü yetmir. Çünki onun sevincinin səbəbkarı vətənə can fəda edərək şəhadətə ucalıb.

Abdullazadə Tağı İlham oğlu 4 may 1992-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək rayonunun Dəmirçi kəndində dünyaya göz açıb. Sədərək rayonunun adı gələndə xəyalımızda hər zaman düşmənin atəşə tutduğu yer canlanır. Tağı da həmin atəş səslerini duya-duya böyümüşdü. Üç bacının bir qardaşı olan Tağı tək oğul olsa da heç zaman erköyün böyüməmiş, əksinə həyatın sərt sınaqlarından çıxmışdı.

Tağı 1999-2010-cu illərdə Sədərək rayonu Sədərək kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin şagirdləri sırasında yer alıb. Məktəbi bitirdikdən sonra 2010-cu ilin oktyabr ayında müddətli həqiqi hərbi xidmətə yollanıb. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ordubad rayonunda yerləşən N saylı hərbi hissədə xidmət edən vətən oğlu xidmətini uğurla başa vurduqdan sonra evinə dönüb.

Tağının vətənə olan sevgisi hər kəsə məlum idi. O, bütün uşaqların məktəb vaxtından hərbi biliklərə yiyələnməyinin tərəfdarı idi. Elə bu minvalla da Sədərək rayonunun Heydərabad qəsəbə tam orta məktəbində hərbi hazırlıq müəllimi işləməyə başlayır.



Bəzi insanlar bu dünyada sevincin üz çevirdiyi insanlar olar. Anasını itirən bir qızın baxışları sevincdən uzaq düşdüyünü bəlli edirdi. Tağı ilk dəfə Nuranəni gördüyündə elə onun hüznü baxışlarına heyran olur. 2014-cü ildə başlayan sevgi yolu 2016-cı il avqustun 27-də ailə həyatına çatır. 2017-ci ildə o ailənin qapısını Yusuf adlı övlad döyür. Yusuf atasının bütün ağrı-acılarına mülhəm olur. Hər bir yoxluğa sevgilərinin varlığı qalib gələn bu ailənin qapısını əbədi ayrılıq döyür.

Tağı Abdullazadə vətəninə, xalqına bağlı bir oğul olub. O bağlılıq onu yəni ordu sıralarına qayıtmağa sövq edib. Müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusu (MAHHXHQ) kimi ordu sıralarına qoşulmaq üçün üç aylıq kursu uğurla başa vuran Tağı Sədərək rayonunda yerləşən N saylı hərbi hissədə xidmətə başlayıb. Xidmətinin bir ili başa çatdıqdan sonra Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrə keçmək qərarına gəlib. Həmin vaxt da lazım olan kursu uğurla keçdikdən sonra XTQ-nin bir üzvü olub.

Vətənə sədaqət, sevgi olan ürəkdə vətəni azad etmək istəyi də ucsuz-bucaqsız idi. 27 sentyabrın 2020-ci ildə başlayan müharibənin 14-cü günü Tağı o istəklə Qarabağa doğru yol aldı. Müharibəyə gedərkən geriye bir baxışı var ki, insan izlədikcə illiklərinə qədər o həsrəti hiss edir.

Tağı döyüşlər zamanı böyük şücaətlər göstərir. Bir neçə düşməni zərərsizləşdirir. Mühasirəyə düşsələr də çıxmağı bacarır. Xocavənd rayonunun bir çox əhəmiyyətli yerlərinin azad olunmasında rolu olur. Hadrutda şiddətli döyüşlərdə iştirak edir. Son dəfə 23 oktyabrda ailəsi ilə danışanda qələbədən müjdə verir. Oktyabrın 27-də Hadrutun Tuzluca yük-



səkiliyi uğrunda gedən döyüşlərdə yaralanan silahdaşlarını həmin ərəzidən çıxaran zaman artilleriya atəşinə tutulur və şəhid olur.

Tağının şəhid olması Nuranənin ürəyinə ikinci şəhid dağını vurur. Oktyabrın 15-də əmisi oğlu Əliyev Ənvər Nizami oğlunu vətənə qurban edən Nuranə sevdininin də şəhid olduğu xəbərini eşidir.

Tağının tabutunu həsrətlə gözləyənlər 2 noyabrda Naxçıvan şəhər hava limanında şəhid tabutunu qarşılayır. Elə həmin gün qeyrət qalası Sədərəyin daha bir qəhrəmanı Şəhidlər xiyabanında torpağa tapşırılır.

MAHHXHQ (Kiçik çavuş) Abdullazadə Tağı İlham oğlu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə şəhadətindən sonra "Vətən uğrunda" medalı, "İgidiyyə görə" medalı, "Xocavəndin azad olunmasına görə" medalı, "Şuşanın azad olunmasına görə" medalı və 3-cü dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni ilə təltif olunub.

ŞƏHİD TAĞI

*Sədərəyin başına güllələr yağan zaman,
Şəhidim, sən də oldun o dəhşəti yaşayan.
Bir gözü gülən xalqın, bir gözündən axdı qan,
Tağı, yerdə qoymadın qanların qışasını,
İgidlər sağaltdılar vətənin yarasını.*

*Naxçıvandan yol aldın Xocavənd torpağına,
Qəhrəmanlar çıxmışdı qələbə sorağına.
Şəhid kimi bürünüb üç rəngli bayrağıma,
Zəfər müjdəsi ilə tabutda döndün geri,
Bu dönüş al qan etdi səni sevən qəlbləri.*

*Həsətin də böyükdür, adının qüruru da,
Sevdiyinin, oğlunun gözü qalib yollarda.
Ömür fəda etdiyin o azad torpaqlarda,
Yavaş-yavaş sağalır düşmən vuran yaralar,
Tağı, sənin dərdinsə daim təzə-tər qalar.*

Manya SƏXAVƏTQIZI
AYB-nin və AJB-nin üzvü

Süni intellekt (AI) və siyasət arasındakı münasibətlərin təhlili günümüzün müstəqil, sürətli inkişaf edən və şübhəsiz ki, təsirli sahələrindən biridir. Bu münasibətlər idarəetmə, qərar vermə və cəmiyyətin strukturlarını bərpa etmə mövzularında təsir göstərir. Əməliyyat sahələrini təkmilləşdirməkdən siyasi prosesləri yaxşılaşdırmağa, hətta siyasi sistemi dəyişdirməyə qədər, süni intellekt və siyasət arasında dövrü və aspektlərini dəyişdirən peşəkar tədqiqatlar bu sahədə önəm daşıyır.

Süni intellektin siyasət sahəsində tətbiqi siyasi təşkilatları və prosesləri dəyişdirmə potensialına malikdir. Proqnoz etmə əsasında siyasəti formalaşdırmağa, avtomatlaşdırılmış sistemlərlə idarəetmə və prosesləri sürətləndirməyə qədər, süni intellekt texnologiyaları siyasi institutları klassik funksiyalarında inqilab etdirmə potensialına malikdir. Eyni zamanda, süni intellektin siyasi proseslər üçün tətbiqində məlumat gizliliyi, alqoritmik metodlar və demokratik sistemlərin integrasiyasının şəffaf edilməsi barədə suallar doğurur və bu da diqqətli təhlil və etika məsələlərinin araşdırılmasını tələb edir. Odur ki, bu məqalə, süni intellektlə siyasət arasındakı münasibətləri təhlil etməyi hədəfləyir.

Süni intellekt nədir?

Günümüzdə "süni intellekt" ifadəsinin eşidən hər bir insan, şübhəsiz ki, bu inkişaf etmiş və təsirli texnologiya ilə maraqlanır. Süni intellekt kompüter sistemlərini insan kimi düşünmə və öyrənmə bacarığı ilə təchiz etmək məqsədi ilə yaradılan bir sahədir. Bu inkişaf edən texnologiya müxtəlif sahələrdə tətbiq edilərək, cəmiyyətin struktur və proseslərini kökündən dəyişdirə biləcək bir güc kimi özünü göstərir.

Süni intellekt fərqli sahələrdə müxtəlif sahələrdə özünü tapmış və inkişaf etmişdir. Tibb sektorundan başlayaraq, avtomobil sahəsinə qədər, müxtəlif sahələrdəki yeniliklərdə süni intellektin rolu əhəmiyyətli olmuşdur. Tibb sahəsində süni intellekt məlumatları analiz edərək xəstəliklərin diaqnozu müəyyənləşdirmə, proqnozlaşdırma və müalicə proseslərini təkmilləşdirmək kimi hərəkətləri həyata keçirir. Avtomobil sahəsində isə trafik idarəetmə sistemlərində tətbiqi, sürücü təhlükəsizliyini artırmağa kömək edir.

Lakin bu böyük gücün əsasında bir çox etik məsələlər və təhlükəsizlik sualları da yatır. Üstəlik, süni intellekt cəmiyyətimizin biznes və əyləncədən tutmuş təhsil və səhiyyəyə qədər müxtəlif aspektlərini dəyişdirir. Bəs siyasət? Məsələn, süni intellekt hökumətin qərarlarının qəbulunda necə rol oynaya bilər?

Süni intellektin siyasətə təsiri

Süni intellektin təsirini iki yərə bölə bilərik:

Süni intellekt və siyasət



1. Daha yaxşı gələcək vəd edən süni intellekt: süni intellekt global sərvət və iş yerləri yaradır, hökumətin fəaliyyətini daha səmərəli edir, sənaye sahəsində daha az xərclə daha çox iş görməyə imkan verir, inkişafı təşviq edir, pandemiya ilə mübarizə aparır və ətəf mühiti qoruyur.

2. Pis nəticələr vəd edən süni intellekt: şəxsi həyatın toxunulmazlığına müdaxilə edən, demokratiyanı pozan və planeti vəhşicəsinə məhv edən qazanc yerləri təmin edir.

Siyasətçilər süni intellektin əhəli üçün daha yaxşı gələcək yaratmasını necə təmin edə bilərlər? Əlbəttə, ağıllı regional, milli və bələdiyyə süni intellekt strategiyaları istedad və investisiya cəlb edəcək. Hesabatlılıq, məxfilik, izahlılıq və sosial məsuliyyət üçün düzgün qaydalar süni intellektin təhlükəsiz və etibarlı olmasına kömək edəcək. Süni intellektin işçi qüvvəsinə təsirinin öyrənilməsi, ardınca məktəb işləmələri və yeni insan + maşın paradigması üçün bacarıqların artırılması ilə iş yerləri çox olacaq. Süni intellektlə gücləndirilmiş dövlət qurumları xidmətlər göstərəcək və vətəndaşlarla daha şəffaf və effektiv şəkildə qarşılıqlı əlaqədə olacaq.

Prof. Dr. Jeanette Hofmann və Dr. Clara Iglesias Keller süni intellekt və demokratik institutlar arasındakı əlaqəyə, yəni bu sahədə texnologiyaların qarşılıqlı əlaqəsinə və siyasi iştiraka xüsusi diqqət yetiriblər.

Texnoloji infrastrukturların təkamülündən alınan təcrübələrdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən iki aspekt var. Birincisi, yeni texnologiyaların emansipasiya (asılılıqdan müstəqilliyə) və hökumətlə potensialı ilə ortaya çıxır. İqtisadi inkişaf və sosial rifahın yaxşılaşdırılması vədləri ilə yanaşı, onların genişlənməsi fərdi və kollektiv muxtariyyəti yenidən konfigurasiya edə bilər - ya vətəndaş azadlıqlarına birbaşa təsir etməklə, ya da fərdi seçimləri müxtəlif yollarla formalaşdıraraq sosial təcrübələri və institutları dəyişdirməklə. İkinci aspekt qeyri-müəyyənliklə bağlıdır. Yeni texnologiyaların imkan

verdiyi dəyişiklikləri onların müasir tətbiqi baxımından tam dərk etmək mümkün deyil. Beləliklə, ictimai müzakirələr və siyasət seçimi süni intellekt sistemlərinin təkamülünə töhfə verə bilər.

Süni intellektin tətbiqi və tənzimlənməsi ilə bağlı müzakirələr, texnologiyanın və demokratiyanın hazırkı vəziyyətini adi istinad nöqtəsi kimi risklər və imkanlar baxımından süni intellektin təsirinin qeyri-müəyyənliyini təsvir etməyə meyllidir. Bununla belə, yeni infrastrukturların sosial cəhətdən ən aktual dəyişiklikləri çox vaxt gözənilməz və transformativdir, o mənada ki, onlar bizim düşüncə tərzimizi və fəaliyyət tərzimizi strukturlaşdıraraq institutları dəyişdirirlər. Bu cür dəyişiklikləri risklər və imkanlar baxımından proqnozlaşdırmaq çətindir, hətta qeyri-mümkündür.

Süni intellekt sistemlərinin yayılmasının və istifadəsinin siyasi iştiraka necə təsir göstərə biləcəyini başa düşmək üçün biz "demokratik interfeys"də transformativ dəyişikliklərin göstəricilərinə diqqət yetirə bilərik.

- siyasi iştirak şərtləri;
- demokratik proseslərdə iştirakı dəstəkləmək üçün vasitə;
- hazırda süni intellekt tənzimlənməsini formalaşdıraraq siyasət müzakirələrində vətəndaşların səsi və s.

Süni intellekt siyasi arenada

2023-cü ilin aprelində çoxlu fərziyyələrdən sonra prezident Bayden yenidən seçki kampaniyasına rəsmən başladı. Elə həmin gün Respublikaçı Milli Komitə (RNC) özünün otuz ikinci reklamı ilə prezidentə cavab verdi, hansı ki, bu, Bayden dövründə daha dörd il daha böyük cinayət, açıq sərhədlər, Çinlə müharibə və iqtisadi çöküşlər gözlədiyini nəzərdə tuturdu. Bu, ilk baxışdan adi bir siyasi hücum kimi görünərsə də, əslində, tamamilə süni intellekt tərəfindən yaradılan şəkildən ibarət ilk milli kampaniya reklamıdır. RNC süni intellektdən istifadə ilə

bağlı şəffaf olsa da, buna baxmayaraq, seçiciləri siyasi reklamın yeni erasına sürüklədi.

2018-ci ildə Xarici İşlər Nazirliyinin "Deepfakes və Yeni Dezinformasiya Müharibəsi" adlı məqaləsində Robert Çesni və Danielle Citron sosial medianın "informasiya kaskadı"nın, ənənəvi mediaya inamın azalmasının və dərin saxtakarlıqların artan inamının mükəmməl bir fırtına yaradacağını proqnozlaşdırırdılar. Onların proqnozları artıq özünü göstərməyə başlayıb. Yanvar ayında Twitter-də yayılan saxta videoda prezident Baydenin layihəni yenidən təqdim etdiyini və amerikalıları Ukraynaya döyüşməyə göndərəcəyini bildirdiyi görünür. Klip əvvəlcə onu süni intellekt "təxəyyülü" kimi təsvir edən bir başlıq nümayiş etdirdi, lakin tirajla tez bir zamanda imtina etdi və şəffaf şəkildə paylaşılan süni intellekt istifadəsinin nə qədər asanlıqla dezinformasiyaya çevrilə biləcəyini göstərdi.

2015-ci ildə tədqiqatçılar aşkar ediblər ki, Makkeynin seçki qərarı o vaxtkı namizəd Barak Obama qarşı anti-reklamda onun rəngini daha tünd göstərən şəkil üzərində manipulyasiya edib.

2020-ci ildə Konqresə seçki dövrü ilə bağlı aparılan araşdırmada, Demokratiya və Texnologiya Mərkəzinin hesabatında, rəngli namizədlərin internetdə yanlış və dezinformasiya kampaniyalarının hədəfinə çevrilmə ehtimalının iki dəfə çox olduğu müəyyən edildi.

Hindistanda saxta texnologiya qadın siyasətçilərə və jurnalistlərə qarşı daha çox istifadə olunur. Hətta onların fotoşəkillərinin pornoqrafik videolara yerləşdirilərək, internetdə yayıldığı da bildirilir.

Siyasi reklamlarda süni intellektlə yaradılan şəkillər və dərin saxtakarlıqlar qadın siyasətçiləri, rəyçiləri və digər liderləri seksuallaşdırmaq üçün asanlıqla istifadə oluna bilər ki, araşdırmalar göstərir ki, bu da qadınların kampaniyalardakı etibarını sarsıda bilər.

Süni intellektin siyasətə integrasiyasına diqqət yetirək:

1. Süni intellektlə qərar qəbul etmə: Süni intellekt böyük həcmdə məlumatların işlənməsi və dəyərli

anlayışlar və siyasət tövsiyələri təqdim etməklə siyasi qərarların qəbulunda inqilab etmək potensialına malikdir. Bu, daha effektiv siyasətin qurulmasına gətirib çıxara və nəticədə vətəndaşlara fayda verə bilər. Bununla belə, süni intellektin köməyi ilə qərar qəbul etmə proseslərində insan girişinin olmaması, empatiyanın azalması və qərəzlərin davamlı olması ilə bağlı narahatlıqlar mövcuddur.

2. Siyasi kampaniyalarda süni intellekt: Süni intellekt, çox güman ki, siyasi kampaniyalarda daha geniş rol oynayacaq. Belə ki, seçicilərin demografik göstəricilərini hədəf almağa, inandırıcı mesajlar hazırlamağa və süni intellektlə işləyən chatbotlar vasitəsilə seçicilərlə əlaqə saxlamağa kömək edəcək. Bu, kampaniyanın səmərəliliyini və effektivliyini artırır. Buna baxmayaraq, etik narahatlıqlar süni intellekt tərəfindən yaradılan dərin saxtakarlıqlar və dezinformasiya kampaniyaları potensialından irəli gəlir ki, bu da demokratik prosesə inamı sarsıda və seçiciləri daha da qütbləşdirə bilər.

3. Süni intellekt və ictimai rəy: Süni intellektin ictimai rəyi izləmək və təhlil etmək qabiliyyəti siyasət üçün oyunəyirici ola bilər. Sosial media tendensiyalarını izləməklə və ictimai əhval-ruhiyyəni ölçməklə, AI sistemləri siyasətçilərə real vaxt rejimində rəy təqdim edə, siyasət mövqelərini və siyasi mesajlaşmaları formalaşdırmağa kömək edə bilər. Bununla belə, süni intellektin təsirinin daha səthi siyasi diskursa səbəb ola bilməsi riski var, çünki siyasətçilər əsaslı müzakirələrdə iştirak etməkdənsə, ictimai əhval-ruhiyyəni sakitləşdirməyə diqqət yetirə bilərlər.

4. Süni intellekt və milli təhlükəsizlik: Süni intellektin milli təhlükəsizlikdə, o cümlədən kibertəhlükəsizlik və hərbi təbiiqlərdə gətirdicə əhəmiyyətli rol oynaması gözlənilir. Süni intellekt ölkəni xarici təhdidlərdən qorumağa və müdafiə imkanlarını təkmilləşdirməyə kömək edə bilər. Bununla belə, avtonom silahların inkişafı etik və hüquqi narahatlıqları artırır. Süni intellektlə silahlanma yarışa beynəlxalq siyasi mənzərəni sabitsizləşdirir və bu, xalqlar arasında gərginliyin artmasına səbəb ola bilər.

5. Çətinliklər və irəliləyişlər: Süni intellektin ölkə siyasətinə gələcək təsiri həm imkanlar, həm də problemlər təqdim edir. Süni intellekt inkişaf etməyə davam etdikcə, onun siyasi sferada tətbiqi ilə bağlı etik və praktiki problemləri həll etmək vacibdir. Siyasətçilər, texnoloqlar və vətəndaşlar siyasətdə süni intellektdən məsuliyyətli istifadəni təmin etmək üçün açıq və şəffaf müzakirələrdə iştirak etməlidirlər.

Süni intellektin siyasəti dəyişdirəcəyi 5 yol

(Ardı var)

Sunay ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikası
Prezidenti yanında Dövlət
İdarəçilik Akademiyasının
tələbəsi

“Vüsal hicrandan acıymış”

Şəhid baş leytenant Vüsal Kazımovun tarixlərə sığışmayan ömür yolundan bəhs edən sənədli film hazırlanıb



2020-ci ilin 27 sentyabrında ikinci Qarabağ müharibəsi başlananda Lənkəran elinin qəhrəman oğlu, şəhid baş leytenant Vüsal Kazımov Vətənin dadına birinci çatanlardan olub. Odlu-alovlu səngərlərdə yerini alan kimi, düşmənin başına od ələyib. Füzulinin, Cəbrayılın, Xocavəndin azadlığı uğrunda qana susayan erməni diğalarını qanda boğmaqla sözün əsl mənasında tarix yazıb. Şuşa döyüşlərində baş leytenantın şəhidlik zirvəsinə ucalıb.

Bu şərəfli ölüm Vüsala 30 yaşında əbədləşən bir həyat qazandırır. Doğma Lənkərandə ürəklərdə yaşayan igidin adına görülən işlərin sayı çoxdur. Həmçinin Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Prezident təqaüddüsbü, yazıçı Çınarə ÖMRAY şəhid leytenantın qısa, lakin tarixlərə sığışmayan ömür yolundan bəhs edən “Vü-



sal hicrandan acıymış” adlı sənədli filmi hazırlayıb. Bu günlər Lənkəran şəhər Heydər Əliyev Mərkəzində qəhrəman Vətən sevdalısının xatirəsinə həsr olunan tədbirdə həmin film də nümayiş olundu.

Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Taleh Qaraşovun, digər rayon rəhbərlərin, şəhid ailələrin üzvlərinin, Vətən müharibəsi əlilləri və müharibə iştirakçıların, eləcə ictimaiyyət nümayəndələrin qatıldığı tədbirdə əvvəlcə torpaq, Vətən uğrunda canından keçib şəhid-

lik zirvəsinə ucalan Azərbaycanın qəhrəman övladlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olundu, Dövlət himni oxundu.

Tədbirin rəsmi hissəsində çıxış edən icra başçısı Taleh Qaraşov, şəhidin həyat yoldaşı Aysel Kazımova, atası Kamran Kazımov və başqaları bildirdilər ki, Vətən şəhidlərinin adının əbədləşdirilməsi, xatirəsinin əziz tutulması, keçdikləri örnək döyüş yollarının gələcək nəsillərə

sı daha çox mənəvi məsələdir. Şəhid ailələrinə xüsusi qayğı və diqqətin göstərilməsi, Vətən uğrunda canından keçən qəhrəmanların adlarının əbədiyaşarlığı üçün daim cənab Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva layiqli işlər görürlər.

Sözügədən təqdimat məra-



davamlı şəkildə təbliğ olunması dövlətin prioritet məsələsi sayılır. Vətən müharibəsində lənkəranlı gəncləri də xüsusi əzmlə döyüşüb, düşmənin hücumlarının qarşısını mərdlik və qəhrəmanlıqla alıblar.

Bəli, Vüsala bu müqəddəs yolda şəhidlik zirvəsinə ucalmağı bir daha göstərdi ki, Vətən sevgisi əxlaqi keyfiyyətdir, onun uğrunda can qoyub əbədiyyətə qovuşanlar bu, ilahi sevginin ən kamil formasını yaşayanlar olur. Ölkəmizdə şəhidlərin xatirəsinin əziz tutulma-

simində sənədli filmin ssenari müəllifi, Qubadlı rayonundan olan Gülnara xanım da çıxış etdi. O, şəhidlə bağlı kövrək xatirələrini dilə gətirdi.

Çıxışlardan sonra “Vüsal hicrandan acıymış” adlı sənədli filmin nümayişi tədbir iştirakçıları qəhrəman Vüsala Vətənə olan həlal sevgisinə heyran qoydu. Onu da bildirdi ki, filmə şəhid baş leytenantla bağlı doğmalarının, dostların, tələbə yoldaşlarının, cəbhədəki silahdaşlarının xatirələri yer alıb.

Zəfər ORUCOĞLU,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Mailin qəhrəmanlıq dastanı

Mail Mahir oğlu Əzizov ikinci Qarabağ müharibəsinə düşməne qarşı son nəfəsinə qədər döyüşərək ömrünün 20-ci ilində adını zəfər tariximizə yazıb. Lənkəranın Şağlakücə kəndində boya-başa çatan Vətənin bu şəhid oğlu ilə indi bütün Azərbaycan xalqı fəxr edir. Şərəfli ölümü ilə ucaldığı şəhidlik zirvəsindən xoş gələcəyə boylan Mail mənən bizim üçün diridir, milyonların qəlbində yaşamaqla hər an hörmətlə xatırlanır.



Əbədiyyətə qovuşduğu 3 ili münasibətilə Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Taleh Qaraşov, icra aparatının məsul şəxsləri, şəhid ailələrinin üzvləri və ictimaiyyət nümayəndələri öz qəhrəman oğluna ehtiram əlaməti olaraq onun uyduğu müqəddəs torpağı ziyarət etdilər, məzarına təzə güllərdən çələng hördülər.

Söhbət zamanı icra başçısı bildirdi ki, 44 günlük haqq savaşında qanı bahasına bizə qələbə sevincini yaşadan Vətən qeyrətli şəhid oğullara hər zaman borcluyuq, onlar bizim qəlbimizdə əbədiyaşarlıq qazanıblar. Bundan sonra şəhidlərin sayəsində uca başla, daim qalib xalq olaraq yaşayacağıq. Ən əsası vətənpərvər ruhdə övlad böyüdüb təbiiyə etdikləri üçün şəhid valideynləri xüsusi diqqət və rəğbətə layiqdirlər. Döyüş meydanında hünər göstərən şəhidlik zirvəsinə ucalan Mailimiz bir daha sübut etdi ki, Vətəni necə sevrələr, doğma torpağı necə qoruyarlar. Mail bizim iftixar mənbəyimiz və qürur yerimizdir.

Göstərilən diqqətə və qayğıya, istənilən problemlərinin həlli üçün icra başçısı ilə birbaşa, mənəssiz əlaqə yarada bildiyinə görə Taleh Qaraşova minnətdarlıq edən şəhidin atası Mahir Əzizov dedi ki, ölkəmizdə istər dövlət qurumları, istərsə də sıradan vətəndaşlar tərəfindən şəhid ailələrinə olan münasibət yüksək səviyyədədir. Bu, həssas yanaşmaya görə elimdən, dövlət başçımız cənab İlham Əliyevdən və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevadan çox razıyam. Bəli, dövlət səviyyəsində şəhid ailələrinə göstərilən isti münasibət bizə mənəvi təsəllidir. Şəhid valideyni olaraq qürur hissi keçiririk ki, övladımız Vətən üçün canından keçib və ona dövlət səviyyəsində yüksək qiymət verilir. El-obam da bizləri heç zaman yalqız saxlamır. Hər zaman acımızı unudurmaq üçün insanlarımız bütün addımları atırlar ki, təkli üzümüz gülsün. Məğrur, qürurlu, acımızda kədərənən, sevincimizə şərik olan bir xalqa sahib olduğumuz üçün fəxr edirik.

Daha sonra Şağlakücə kənd tam orta məktəbinin şagirdləri vətənpərvərlik ruhunda və şəhidlərlə bağlı şerlər oxudular.

Azərbaycan Ordusunun əsgəri olan Mail Əzizov 30 il düşməni tapdığından Vətən torpaqlarının azad edilməsi üçün başlanan haqq savaşımızda ilk gündən odlu-alovlu səngərlərə atılır. Hər döyüşdə erməni diğaların kabusuna çevrilən igid əsgər Şuşa şəhəri istiqamətində gedən savaşda artilleriya atəşi nəticəsində şəhadətə qovuşub. Vətən müharibəsində göstərdiyi igidliyinə görə ölümündən sonra Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev tərəfindən “Vətən uğrunda”, “İgidliyə görə”, “Şuşanın, Füzulinin azadlığına görə medalları ilə təltif edilib. Eləcə Lənkəran elində onun adını gələcək nəsilləri üçün yaşadan yadigarlar çoxdur.

Zəfər ORUCOĞLU

Sevgisi Vətən olan Şahin

Vətənə sevgi Şahinin qanına ana südü ilə birgə hopmuşdu. Odur ki, onun çətin günündə harayına birinci səs verib və azadlığı uğrunda gözünü qırpmadan, şüurlu surətdə özünü odlu səngərlərə atıb. Son nəfəsədək düşməne qarşı mərdliklə vuruşub, 19 yaşında əbədiyyət adlı əl-çatmaz ulduzlu dünyasına qovuşub. Beləcə ömrü nə qədər qısa olsa da, bütöv bir xalqın qəhrəmanlıq salnaməsinə dönərək şərəfli və örnək sayılır.

Azərbaycan xalqının tarixinə qeyrət, şərəf, hünər səhifəsi kimi yazılan 44 günlük haqq savaşımızın şəhidi Şahin Afat oğlu Tahirli Lerik rayonu, Züvüç kəndində anadan olub. Vətənpərvər ruhdə böyüyən, elinə bağlı, millətinə hörmət hissi ilə təbiiyə olunan Şahin gerekli bir ömür yaşamaq arzusu ilə müstəqil həyata qədəm qoyub. Saf arzuların başında isə Qarabağ torpaqlarının azadlığını görmək durub. Bu, səbəbdən 2019-cu ildə Lerikin qartal oğlu elinə silah götürüb döyüş meydanında yağıya qan qusdurmaq məqsədilə hərbi xidmətə yollanıb. Xidmət zamanı Vətəninə göz-bəbəyi kimi qoruyur, zabitlərin, əsgərlərin sevimlisinə çevrilir.



Vətən sevgisi, düşməne nifrət hissi ikinci Qarabağ müharibəsi başlananda Şahini yağı düşməni üstünə ürəklə aparıb. Döyüş yoldaşlarına da deyib: “Mütləq qələbə bizimdir. Tezliklə Azərbaycanın üç rəngli bayrağı müqəddəs Şuşada dalğalansın.” Az müddətdə ağır savaşlarda Şahinin cəsurluğu, çevikliyi erməni hərbiçilərinə göz dağı olur. Füzulidə, Qubadlıda, Şuşada düşməne sarsıdıcı zərbələr endirib və hünəri dillər dastanı olub. Son döyüş yeri Daşaltı kəndində diğalar Şahinin qarşısında tab gətirə bilmirlər. Təəssüf ki, bu, ölüm-di-

rim savaşında Vətəninə ötrü qismətinə yazılan əzəmətli, möhtəşəm şəhidlik zirvəsinə ucalıb. Milyonların qəlbine köç edən qəhrəman həm də dövlət tərəfindən “Vətən uğrunda”, “Döyüşdə fərqlənməyə görə”, Qubadlının, Füzulinin, Şuşanın azadlığı uğrunda medalları ilə təltif olunub.

Bəli, hər bir Lerikli üçün Şahinin həyatı əbədləşən qəhrəmanlıq əfsanəsidir. O, heç vaxt unudulmur, qərinələr boyunca nəsillər bir-birini əvəz etsə də belə olacaq. İndi rayonda onun adı ilə bağlı yadigarlar çoxdur. Xatirəsinə ucalan bulaq kompleksi hər gün adamlarla dolu olur. Keçirilən tədbirlərdə Şahinin Vətən sevgisindən ürek dolusu danışılır, bununla iftixar, qürur duyulur. Bu günlər isə qəhrəmanın doğulub boya-başa çatdığı Züvüç kəndində şəhadətə qovuşduğu 3 illiyi münasibətilə anım tədbiri baş tutdu. Lerik Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının məsul əməkdaşları, rayonun hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, kənd sakinləri və şəhidin ailə üzvləri Vətən müharibəsi şəhidi Şahin Tahirlinin əziz xatirəsinə dərin hörmət və ehtiram əlaməti olaraq uyduğu torpağa baş çəkib, məzarı üzərinə gül-çiçək dəstələri düzdülər.

Zəfər ORUCOĞLU



Allahverdi Eminov
Azərbaycan Yazıçılar
Birliyinin üzvü, Dosent, Yazıçı,
Prezident mükafatçısı

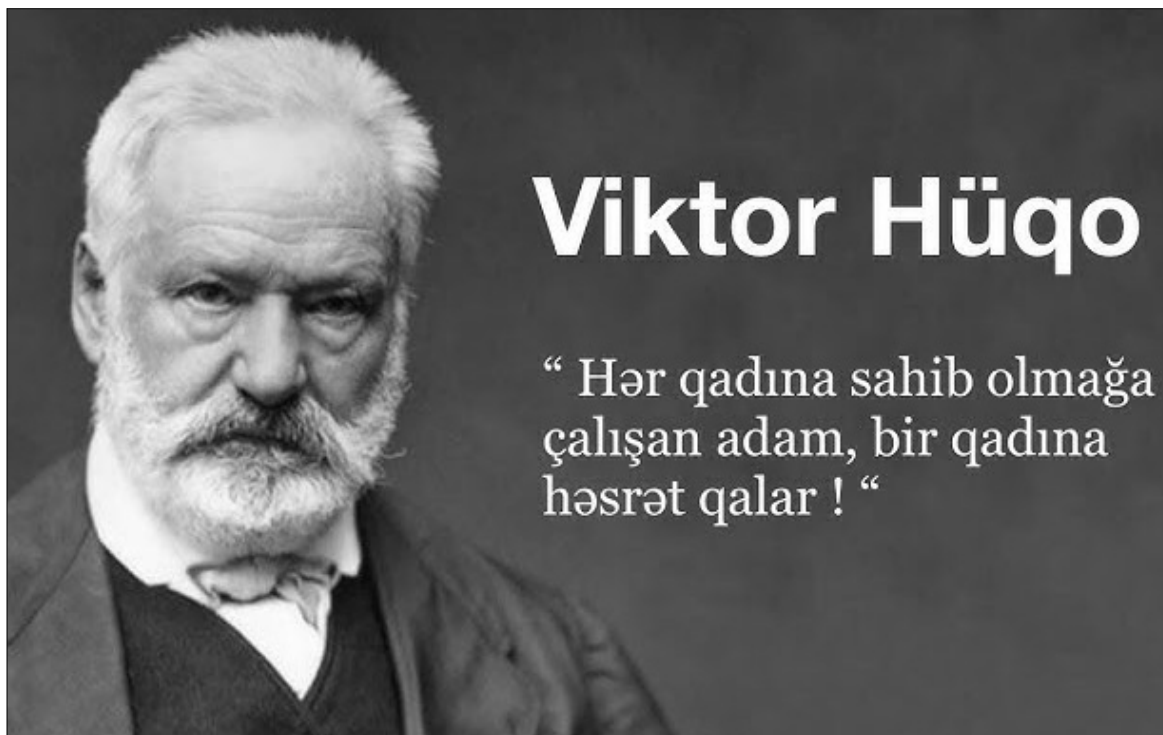
Dahi fransız roman-
çısı Viktor Hüqo və
bir də məşhur
“Şərq motivləri” kitabının
(1829) müəllifi. Bu, bir
daha onu göstərdi ki,
gənc şair Şərq aləminə
bələddir, şərqilərə məx-
sus milli ənənələrlə tanış-
dır. Şərq xarakterinə də-
rin rəğbət bəsləyir. Və o
da Hüqoya yad deyildir
ki, Şərqdə məhəbbətə bir
can kimi baxılır, qiymət-
ləndirilir və onların dəruni
hisslərində eşqlə qıs-
qanclıq göz-gözü uyuyur
bir vücutda. Yoxsa O,
məşhur “Çadra” şeirinə
Şekspirin:

“Bu axşam Allaha dua elə-
misənmi, Dezdmona?” misra-
sını epigraf seçməzdi. Qıs-
qanclıq olan varlıqda məhəb-
bət yaş həddini vurub keçir,
onun üçün qadın məlahətine
məftunluq, onu duymaq, vücu-
dunu yaşatmaq gücü olur.
Oxucular Viktor Hüqonun əsər-
lərində ifrat erotik səhnələrə,
aşiq - məşuqənin sevgi macə-
ralarına rast gəlirlər. Onda
Flober bayağı, Jorj Sand tipli,
Lev Tolstoy təsvirli intim dünya
yoxdur. Sən demə, sənətkar
öz əsərində gizlənməyi də bac-
carır: təki, yaş onu ruhdan sal-
masın, sarsıtmasın. Gec - tez
qapını qəzəbli və yorğun gözəl
kəsdiren qocalıq seven üreynin
döyüntüsünə qışqanma-
sın... Nə yaxşı, Hüqo burada
seçilmişdir. Məlum oldu ki, ya-
zıcının köhnə məşuqəsi Lülətt
Druet sadələvh səhv edib.
Blanş Levin adlı gənc bir qızla
Hüqonu tanış edib. Fərqi nə
varmayıb ki, bu cavan və ehti-
raslı qızçıqaz sevdidi Hüqonun
əsərlərinin üzünü köçürmək-
dən savayı... bu sevgiyə şərik
çixacaq. Qışqanclıq odu - alo-
vu onu yandıracaq. Hərçənd,
bu məlahətli cavan Viktor Hü-
qoya unudulmaz bir neçə il
bəxş eləyəcəkmiş. Və seven
yazıçı isə iki suyun arasında
çırpınacaqmış.

1872-ci ildə Viktor Hüqonun
70 yaşı olanda onun 50 illik sa-
diq məşuqəsi Jülett Druet gördü
ki, yazıcının əsərlərinin üzünü
köçürməyi əvvəlki kimi bac-
carmır. Yel xəstəliyi ona əziy-
yət verir. Bəs nə etməli? O, gö-
zəl xətti olan və səliqə ilə ya-
zan Mariya Blanşı tapır. Mariya

Esse

Viktor Hüqonun məhəbbəti



Viktor Hüqo

“ Hər qadına sahib olmağa
çalışan adam, bir qadına
həsrət qalar ! “

1872-ci ildə Viktor Hüqonun 70 yaşı olanda onun 50
illik sadıq məşuqəsi Jülett Druet gördü ki, yazıcının
əsərlərinin üzünü köçürməyi əvvəlki kimi bacarmır. Yel
xəstəliyi ona əziyyət verir. Bəs nə etməli? O, gözəl xə-
tti olan və səliqə ilə yazan Mariya Blanşı tapır. Mariya
Hüqonun ailəsi ilə Herisi adasına yola düşür. Böyük
fransız romançısı burada yazıb - yaratmağı xoşlayırdı...

Hüqonun ailəsi ilə Herisi adası-
na yola düşür. Böyük fransız
romançısı burada yazıb - ya-
ratmağı xoşlayırdı.

Əgər yazıcının gündəliyini
vərəqləsək O, Blanşı adaya
gətirdikləri ilk gündən heyranlı-
ğını bildirir. 1872-ci ilin sent-
yabrından 1873-cü ilin iyuluna-
dək gözəl və gənc qızın onun-
la bir yerdə olması Hüqonun
yazılarında o dəqiqə hiss olu-
nur. Hüqo yazdıqlarını gizli
saxlamaq üçün latın və ispan
dillərinə üstünlük verirdi. Bu
dillərin heç biri onların arasın-
da baş vermiş məhəbbət macə-
rasının cazibəsini itirmir.

Hüqo gənclərin belə qibtə
edəcəyi bir çilgınlıqla onun qəl-
bini ələ almaq istəyirdi. Blanş
isə hələ buna hazır deyildi. Nə-
hayət, 1873-cü ilin aprelində
Blanş özünü məşhur romançı-
ya təslim etmişdi.

Jülett xəstəlik üzündən Hü-
qonu onun ənənəvi gəzintilə-

rində müşayət edə bilmir və
onun yerini Blanş tutur. Onlar
hər dəfə daha uzağa gedir və
hər dəfə də yolları dəniz kəna-
rından düşürdü.

- 0 -

Jülett təsadüfən Hüqonun
qeyd dəftərcəsini oxuyur və
hər şeyi başa düşür. O öz mə-
şuqunu heç vaxt əldən ver-
mək istəmirdi. Hüqonu göz
yaşları və qəzəblə qarşılayıb
məsələni kəskin qoyur: “Qız
çıxıb getməlidir. Özü də təcili!”
1873-cü il iyulun 1-də Hüqo
gündəliyində yazır: “Blanş bu
səhər getdi”.

Ancaq Hüqo və Blanş ha-
mını aldatmaq qərarına gəl-
mişdilər. Məşhur romançı ağı-
lagəlməz plan qurur. Blanşın
getməsi göz aldatmaqdır. O,
gedəndən sonra gizlincə hər
ikisi qayıtmalıdır. Yazıçı onun
üçün ev kirayəyə götürmüşdü.
Qeydlər arasında yalnız evin

nömrəsi yazılmışdı: 21.

Hüqo hər səhər Jülettə
gezməyə getdiyini bildirir, 21
nömrəli evə yollanır və orada
sevgilisi ilə bir neçə saat vaxt
keçirir. Məhəbbət Hüqonun ba-
şını o qədər gicəlləndirmişdi ki,
özü barədə fikirləşməyi belə
yaddan çıxarır. Ehtiras alovları
ilə yanan yazıçı unudur ki, bu
balaca şəhərcikdə hamı bir-bi-
rini tanıyır. Təəccüblü deyildi
ki, bir dəfə Blanşı gizlətdiyi evə
girəndə arxasında səs eşidir:
“Bu ki müsyö Hüqodur”. Yazıçı
bundan çox narahat olur. Gündə-
liyində isə ispanca yazmışdı:
“Adamlar məni tanıyıblar.
Blanş mütləq getməlidir”.

... Bu dəfə yazıcının özü
Blanşı gəmilə yola salır. Amma
adada onsuz yaşaya bilməyib
arxasınca Parisə yollanır.
Blanş onun evinin qonşuluğun-
da ailələr üçün olan pansionat-
da yaşayır. Onlar bir müddət
xoşbəxtlik içində üzlülər... Ye-
nə də Jülett hər şeyi korlayır.
Hüqonun gündəliyində birçə
söz yazılmışdı: “Fəlakət”.

Hüqo bir dəfə evə qayıdan-
da stolunun üstündə məktub
görür, Jülettin xəttini tanıyır.
Jülett hər şeydən xəbərdar ol-
duğunu bildirir ki, çıxıb gedir.
Jülettin 67 yaşı olsa da xarak-
teri əvvəlki tək dəyişməz qal-

mışdı. Beləliklə, Hüqo iki mə-
şuqənin arasında vurnuxurdu.
O, gənc və tərəvətli Blanşdan
əl çəkə bilmirdi. Jületsiz də
yaşamağa tabı çatmırdı. Axı,
onları bir-birinə uzun illər bağ-
layırdı. O, bütün tanışlarına te-
leqram göndərir ki görəsən,
müsyö Hüqo ona niyə belə
gec-gec baş çəkir? Niyə daha
ona heç nə danışmır?

Nəhayət, Hüqo dostlarının
birindən öyrənir ki, Jülett Brü-
seldədir. Ona teleqram göndə-
rib xahiş edir geri qayıtsın. Jü-
lett əvvəlcə etiraz edir, sonra
qayıdır. “Saat 8.15 dəqiqədə
Şimal vağzalında idim. Onun
qatarı 9.05-də gəlir. Biz görüş-
dük. Əzab - əziyyət xoşbəxtlik-
lə əvəz olundu. Mən onu mey-
danın küncündəki restorana
apardım. Gecəni isə bir yerdə
yatdıq. Həftə gözəl keçdi...”

İki gündən sonra Hüqo
Blanşın qolları arasında idi.
Yenidən gündəlikdə “Alba” tə-
xəllüsü görünür.

Bir dəfə Jülettə söhbət za-
manı çaşıb ona belə müraciət
edir: “Əzizim Blanş”... Jülett od
tutub yanır. O, Blanşla birdəfə-
lik qurtarmağı tələb edir.

Burada hər vasitədən istifa-
də etmək olar. Qızla özü də
danışa bilər. Onun anasını da
bu işə qoşa bilər. Hüqonun qı-
zını və kürəkəni də onun üs-
tünə qaldırmaq mümkündür.
Kürəkənin onsuz da Hüqodan
xoşu gəlmirdi və həmişə nəvə-
lərini onun əlindən alacağı ilə
hədələyirdi. Viktor isə nəvələrini
nitirəcəyindən çox qorxurdu.

Bir dəfə Hüqo Blanşla birdə-
fəlik qurtarmaq qərarına gəlir.

1879-cu il oktyabrın 1-də
belə bir qeyd var: “Mel - Blanş
- 500 frank” 17 dekabr 1879-
cu il. “Blanş ələ gedib”.

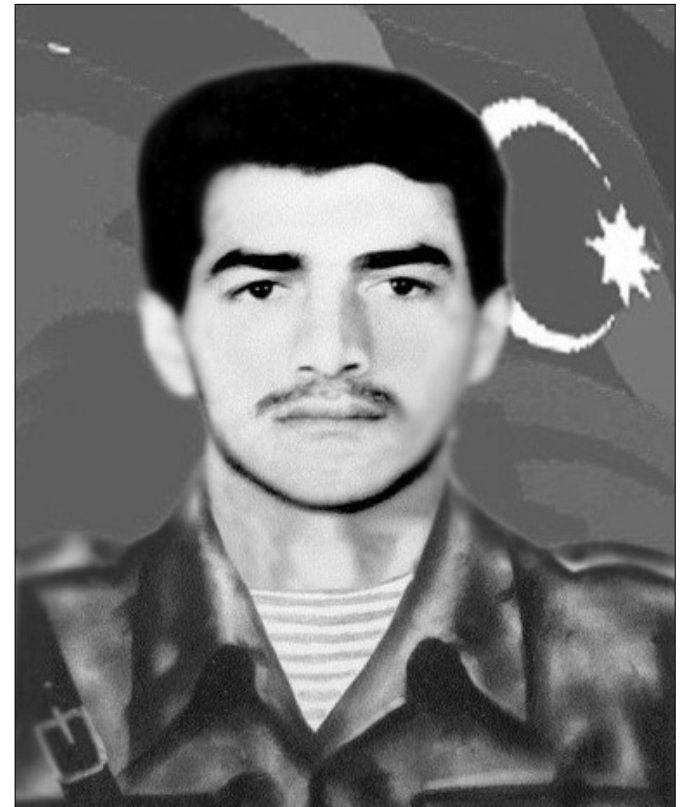
Blanş dekabrın 2-də ələ
getmişdir.

Yəqin ki, Blanş bütün həya-
tını macəralar içində keçirmiş,
olduqca ehtiraslı şəxsiyyət olan
Hüqonun son məhəbbəti idi.

Dahi yazıçı əbəz deməmiş-
dir: “Həyat çiçək, məhəbbət isə
ondan çəkilmiş baldır”.



əsərlərə nisbətə daha qısa sürməsidir ki, zənnimcə bu da önəmsənəcək məqamdır. Konsertdə səslənən əsərlərin çoxunda musiqi ifadələri qısa, cümlələr lakonik, duyğular ani və gözlənilməzdir, və bu tərz musiqi nə qədər kiçik həcmli olarsa, təsirini bir o qədər çox buraxar deyə düşünürəm. Bu mənada "Charme" və "Fragmente aus Frühling" əsərləri daha uğurlu olduğu halda, digər əsərlər qulağa bir qədər "yorucu" gələ bildi. Ümumiyyətlə, modern musiqi ifaçıdan məxsusi hazırlıq tələb edirsə, bəlkə də dinləyicidən də eyni hazırlığı tələb edir. Bəstəkar sanki alətlərin texniki bacarıqlarından yararlanaraq mücərrəd bir təsvir çəkməyə çalışır, orada nəyin təsvir olunduğuna isə dinləyici qərar verməlidir. Bu fikri gücləndirə biləcək



Müqəddəs zirvə sahibi...

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahlar Hüseynovun anadan olmasının 55-ci ili tamam oldu. Bu, Vətən sevdalısının ömür yolu qısa olsa da, öz xalqı üçün örnək olacaq bir tarix yazıb gedibdir. Odur ki, qəhrəmanlığı dillərdə dastana döən Şahlar Hüseynov cismən aramızdan getsə də, milyonların qəlbində yaşayır, hər an xatırlanır.

Bu günlər Masallı rayon Mərkəzi Kitabxanasında Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Şahlar Hüseynovun anadan olmasının 55-ci doğum günü münasibətilə "Vətən uğrunda şəhid olanlar unudulmayacaq" adlı tədbir baş tutdu.

Ulu Öndər Heydər Əliyev və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhidlik zirvəsinə ucalan qəhrəman Vətən övladların əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılmaqla başlanan tədbirin giriş sözündə kitabxananın əməkdaşı Günay Xəlilova bildirdi ki, xalqımızın qəhrəman oğlu Şahlar Hüseynov 1968-ci il Qərbi Azərbaycanın Dəraçiçək mahalının Razdan rayonu, Hankavan kəndində dünyaya göz açıb. O, orta təhsilini başa vurduqdan sonra 1986-1988-ci illərdə Moskvada ordu sıralarında hərbi xidmətdə olub. Hərbi xidmətini başa vuran Şahlar Hüseynov Gəncə şəhəri 27 sayılı texniki-peşə məktəbini bitirərək Alüminium zavodunda çilingər işləməyə başlayıb.

Şahlar Hüseynovun döyüş yolundan isə kitabxananın digər əməkdaşı Güler Piriyeva məruzə etdi: "Şahlar Hüseynov erməni qəsbkarlarının 1992-ci il 25-26 fevral Xocalıda qanlı hadisədən sonra könüllü olaraq Gəncə batalyonuna daxil olub. O, erməni dilini təmiz bildiyi üçün kəşfiyyata həmişə tək gedər çox mühüm məlumatlarla döndər. Bir çox döyüşlərdə iştirak edən Şahlar Hüseynov Tərtər rayonun Şəfəq kəndində daha böyük hünərlə vuruşaraq düşmənin xeyli hissəsini, texnika və canlı qüvvəsini məhv edib. 10 aprel 1992-ci ildə Şıxarx (keçmiş Marquşevan) kəndinə hücum edən erməni qəsbkarları ilə döyüşdə Şahlar Hüseynov şücaət göstərərək qəhrəmancasına şəhidlik zirvəsinə ucalıb. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı fərmanı ilə Şahlar İsa oğlu Hüseynov ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görüldü."

Zəfər ORUCOĞLU

Yerin yaddaşı

Musiqi həyatımızda önəmli yer tutan "Cadenza Contemporary Orchestra" yeni layihələrini davam etdirir. 30 noyabr tarixində musiqiçilər ənənəvi olaraq Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin səhnəsində "Yaddaş#3: Terra memoria" adlı konsertlə dinləyicilərin qarşısına çıxdılar. Proqramda postmodern Avropa bəstəkarlarının musiqisi səsləndi.

Konserti musiqişünas Sara Muradova açıq elan etdi, həmçinin səslənəcək əsərlər və onların müəllifləri haqqında geniş məlumat verdi. Belə ki, konsertdə Fransız bəstəkarı Gerard Grisey (Jerar Qrize)-nin solo klarnet üçün 1969-cu ildə yazdığı "Charme" ("Cazibə") əsəri (ifaçı - Məhəmmədli Paşazadə), Kaija Saariaho (Kayya Sariaho) adlı fin bəstəkarının violin (Qleb Xoxlov) və piano (Rəna Fəhradova) üçün "Calices" ("Bardaqlar" - lat., 2009) və simli kvartet üçün yazılmış "Terra memoria"-nın ("Yerin yaddaşı" - ital., 1987) yaylılar orkestri üçün işləməsi (dirijor - Meri Çeminava), İngiltərə bəstəkarı B.Ferneyhough-nun solo piano (Humay Qasımxadə) üçün yazdığı və pianoçu Massimiliano Dameriniyə həsr etdiyi "Lemma-Icon-Epigramm" (1981), İsveçrə bəstəkarı Klaus Huber-in mezzosoprano (Əməkdar artist Fəridə Məmmədova), viola (Qleb Xoxlov) və piano (Rəna Fəhradova) üçün bəstələdiyi "Fragmente aus Frühling" ("Bahardan qalma parçalar" alman., 1987) əsərləri səsləndi.

Konsertin proqramı son dərəcə düşünülmüş şəkildə tərtib edilmişdi. İlk baxışdan müxtəlif ölkələrdən olmalarına rəğmən bu isimləri birləşdirən postmodern musiqi və sənətdə kosmopolit fəlsəfə ilə yanaşı yaradıcılıqları sürəcində bərabər qəth etdikləri yoldur. Belə ki, B.Ferneyhough K.Huberin tələbəsi olmuş, hər ikisi də K.Saariaho-ya dərs demişlər. Həyatlarının və yaradıcılıqlarının önəmli hissəsini Parisdə keçirmiş, bir çoxları tədqiqatlarını İRCAM musiqi araşdırmalar mərkəzində aparmışlar.

Modernizm cərəyanının qollarından biri olan spektralizmin nümayəndəsi G.Grisey-nin "Charme" əsəri konsert üçün uğurlu başlanğıc oldu. Məhəmmədli Paşazadə bir

ifaçı olaraq məhəmətlərini ustalıqla sərgilədi. Modern musiqinin ifasında bir çox musiqişünasların da qeyd etdiyi mühüm məsələ rol oynayır ki, bu da ifaçının bəstəkarla həmmüəllif olmasıdır və M. Paşazadə buna müvəffəq oldu. Əsərin uğuruna yardımçı olan xırda, amma önəmli məqam tamamilə qaranlıq olan səhnədə yalnız ifaçını işıqlandıracaq iki fənerin yanması idi (praktiki olaraq bu fənlər notları işıqlandırmaq üçün yanır). Belə səhnə tərtibatı dinləyicinin diqqətini ətrafda olan bitən hər şeydən ayıraraq yalnız musiqiçiyə, eyni zamanda əsərə kökləyir. Öncəki yazılarında da qeyd etdiyim kimi, modern musiqinin ifasında görşəllik çox böyük önəm daşıyır. Bir başqa xüsusiyyət isə "Charme" əsərinin digər

daha bir arqument isə bəzən bəstəkarların əsərlərinə konkret ad verməsi, dinləyicinin isə o məzmunu əsərdə "tapa bilməmə"sidir.

Musiqi həyatımızda fərqli musiqi nümunələrinin sərgilənməsi dinləyicilərə öz müqayisələrini etməyə imkan verir, biz musiqişünaslara isə sənət haqqında düşüncələri yeniləmək, olayları fərqli baxış bucağından izləmək imkanı yaradır. Bu baxımdan "Cadenza"-ya təşəkkür düşür. Qərarı isə zaman verir.

Bütün iştirakçıları, ələlxüsüs zəhmətləri böyük olan ifaçıları təbrik edir, müvəffəqiyyətlər diləyirəm. Dinləyiciləri isə bu maraqlı prosesdə iştirak etməyə dəvət edirəm.

Leyla Həmid Əhməd Xan

CADENZA CONTEMPORARY ORCHESTRA

Yaddaş#3: Terra Memoria

Gerard Grisey
1946-1998
Charme

Brian Ferneyhough
*1943
Lemma-Icon-Epigramm

Klaus Huber
1924-2017
Fragmente aus Frühling

Kaija Saariaho
1952-2023
Calices
Terra Memoria

**30 Noyabr 2023
19:00**

Beynəlxalq Muğam Mərkəzi

Giriş sərbəstdir.

Solistlər

soprano Fəridə Məmmədova

klarnet Məhəmmədli Paşazadə

violin Qleb Xoxlov

piano Rəna Fəhradova

piano Humay Qasımxadə

dirijor Meri Çeminava

konsertmeyster Samir Əsədov

bədli rəhbər Türker Qasımxadə